CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené dámy a pánové,

v novém Bulletinu začínáme obsahem klimatické konference COP26 v Glasgow. Jednalo se o převratnou událost, nebo spíše o přehlídku špičkových politiků? Tomáš Münzberger nám přiblíží obsah dílčích dohod a nastíní kroky do budoucna.

Navazujeme zprávou z Benátské komise, která se věnuje mimo jiné obsahu dvou podzimních jednání. Na těch se projednávalo například slovenské stanovisko týkající se zásad právního státu, ale také maďarské stanovisko hodnotící zákaz diskuzí o genderové identitě a sexuální orientaci ve veřejném prostoru.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost informuje Matyáš Dvořák o případech řešených v Evropě na základě univerzální jurisdikce. Francouzský případ se týkal genocidy ve Rwandě, v Německu řešený novější případ pak genocidy jezídů.

Eliška Andrš z evropské sekce přibližuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, podle kterého Dánsko vyhoštěním osoby se schizofrenií neporušilo zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se Michaela Kučerová zaměřuje na Honduras, do jehož čela byla zvolena Xiomara Castro. Kdo je první honduraská prezidentka a jaké směřování země prosazuje?

Kateřina Ochodková z české sekce se zaměřuje na to, jak se projevil nový volební systém, kterým jsme v říjnu volili do Poslanecké sněmovny. Marie Gavendová poté představuje výroční zprávu BIS diskutující aktuální hrozby pro Českou republiku.

Příjemné čtení Vám přeje,

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma | 3

- Klimatická konference v Glasgow: Na zásadní změnu stále čekáme 3
- Čas změn a loučení – závěr roku 2021 v Benátské komisi 7

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 11

- Univerzální jurisdikce v akci: Francie soudí genocidu ve Rwandě, Německo genocidu jezídů 11
- Mezinárodní trestní soud a zásada zákonnosti: Lze vyšetřovat zločiny v súdánském Dárfúru? 15
- Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost: leden-únor 18

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 20

- ESLP: Dánsko vyhoštěním osobyse schizofrenií neporušilo zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení 20
- SDEU: Zločince není možné předat do jiného členského státu bez vyslechnutí 22
- Aktuality evropské sekce: listopad 25

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 27

- Prezidentské volby v Hondurasu: Jak si povede první žena v čele státu? 27
- Aktuality mezinárodní sekce: leden-únor 31

4) Česká republika a lidská práva | 34

- Volby 2021: první test nového modelu 34
- Výroční zpráva BIS: Co dělají teroristé během lockdownu? 37
- Zákrok, který jim změnil život: Ženy mohou nově žádat stát o odškodné za protiprávní sterilizace 40
- Aktuality české sekce: leden-únor 43

Monitoring lidskoprávních publikací 46
Redakce Bulletinu 47

Citace titulní fotografie: Klimatická konference COP26. The action zone and globe at the Hydro, autor: Karwai Tang/ UK Government, 31. října 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu** Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na **www.centrumlidskaprava.cz**

Klimatická konference v Glasgow: Na zásadní změnu stále čekáme

Tomáš Münzberger

Když OSN na svém webu hodnotí klimatickou konferenci, hned v úvodu dává najevo, že se mnohé nepodařilo. Neuspokojující jsou především míra omezování globálních emisí skleníkových plynů a podpora zasažených států. Konference však přinesla i dílčí úspěchy, zejména pak shodu na implementaci Pařížské dohody nebo dohodu o zastavení odlesňování.

Mediální konference

Konference OSN o změně klimatu 2021 v Glasgow (dále jen „COP26“), která proběhla v listopadu minulého roku, byla ostře sledována díky dosud nevídanému mediálnímu zájmu. Ovšem mediální konference není jedinou přezdívkou, kterou si vysloužila. Byla také nejvíce exkluzivní klimatickou konferencí, která nedala příliš prostoru mladým lidem. I Švédská aktivistka Greta Thunberg mohla tentokrát promluvit k davům pouze při účasti na demonstracích, mimo areál, kde se konference odehrávala.

Odklon neznamená konec

Hlavním dokumentem přijatým na COP26 je Klimatická dohoda z Glasgow (Glasgow Climate Pact), která má povahu právně nezávazného pramene práva. První mezinárodní úmluva OSN o klimatu, která alespoň zmiňuje uhlí a fosilní paliva, měla za cíl přinést jejich úplný konec. Jednání však vyústila ve změnu formulace článku 36. Ten namísto ukončení nakonec zavádí pouze odklon od výroby energie z uhlí a ukončení neefektivních dotací fosilních paliv.

Za hlavního viníka méně odvážné formulace je vedle Číny označována také Indie. Ta se však sama zavázala, že bude do roku 2030 vyrábět z obnovitelných zdrojů celou polovinu elektrické energie. Na takový závazek jsme se v České republice zatím zdaleka neodvážili, proto je těžké kritizovat rozvojovou zemi z nedostatečné snahy.

Britský premiér Boris Johnson [1]

Naděje na jeden a půl stupně celsia

Pařížská dohoda stanovila cíl udržet nárůst teploty výrazně pod 2 °C oproti teplotě před průmyslovou revolucí a snahu usilovat o její zvýšení do 1,5 °C. Nová Dohoda z Glasgow tuto snahu potvrzuje a bere na vědomí velký rozdíl mezi těmito cíly v dopadech na klima. Nicméně při současném stavu klimatu, kdy lidská činnost již vedla k ohřátí o 1,1 °C, planeta směřuje k oteplení až o 2,7 °C ke konci století. Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) dochází k závěrům, že při splnění všech dosud daných slibů v rámci COP26 by se planeta podle nejoptimističtějšího odhadu oteplila o 1,8 °C. Národní závazky dané státy na základě Pařížské dohody pak měly vést k nárůstu o 2,4 °C.

Státy se však dohodly, že přehodnotí své národní závazky, jejichž výši si určily na základě Pařížské dohody z roku 2015. K tomu dojde již v tomto roce na klimatické konferenci v Egyptě, tedy o tři roky dříve, než k tomu mělo dojít na základě Pařížské dohody.

Státy se v Glasgow také dohodly na zbývajících otázkách tzv. pařížských pravidel. Jedná se o technické detaily implementace Pařížské dohody, zejména pravidla uhlíkového trhu obsaženého v jejím článku 6. Strany si zde zakázaly několikanásobné započítávání snižování emisí, tedy postup, kdy po nákupu emisní povolenky jedním státem se tyto emisní úspory zobrazují v inventuře kupujícího i prodávajícího státu. V záznamech států se promítnou také transakce a činnost soukromých subjektů.

Náhrada škod a ztrát

Sousloví škody a ztráty (damage and loss) na klimatických konferencích označuje problematiku klimatickými změnami způsobené újmy a odpovědnosti za ní. Poškozené státy se domnívají, že bohaté země mají nejvyšší spoluúčast na vzniku klimatických změn, a měly by proto nahradit škody a ztráty způsobené živelními pohromami a suchem. Hlavními zastánci této teorie jsou ostrovní státy, např. Fiji.

Výše náhrady by podle nich měla přesahovat 400 miliard USD ročně. K založení fondu, který by poskytoval zmíněné prostředky, ale nedošlo. Bohaté státy nechtějí uznat svou odpovědnost. Staly by se v budoucnu lehkým zdrojem peněz při environmentálních katastrofách ve smyslu zásady znečišťovatel platí (polluter pays), která je právu životního prostředí vlastní.

Podpora rozvojových zemí nebo danajský dar?

Bohaté státy se dohodly poskytovat peníze rozvojovým zemím i bez přiznání vlastní odpovědnosti již v roce 2009 v Kodani. Tehdy se zavázaly přispívat rozvojovým zemím alespoň 100 miliard USD ročně počínaje rokem 2020. Tyto peníze mají být určeny k adaptaci na změnu klimatu a zvyšování odolnosti vůči jejím následkům.

Výše podpory od roku 2015 pomalu rostla, ale z dostupných dat je zjevné, že dosáhla pouze 80 miliard USD v roce 2019. Protože se zjevně nepodařilo tento závazek splnit, státy se v Glasgow dohodly, že závazek dodrží až od roku 2023. Problematičtější je však skutečnost, že dosud nebyla určena forma, kterou mají být peníze poskytovány. Vedle grantů z veřejných zdrojů a soukromého sektoru, které tvoří přibližně čtyřicet procent prostředků, byly masivně využívány půjčky, a to včetně těch úročených. Tento přístup snižuje důvěru v celou myšlenku financí pro klima, zvláště z důvodu, že se jedná o pouhý zlomek peněz potřebných k účinnému zmírnění dopadů klimatických změn a adaptaci na jejich následky.

Světoví lídři na COP26 [2]

Zelená lesům a méně metanu

Přes 130 států se v Glasgow dohodlo na zastavení odlesňování a degradace půdy do roku 2030. Jako jedna z mála klimatických dohod obsahuje tato dokonce sankční systém. V případě neplnění závazků, které spočívají v zastavení odlesňování a urychlené obnově lesů, státy nebudou mít nárok na prostředky z fondu o výši 19 miliard USD. Na území států, které přistoupily k této dohodě, se rozléhá přibližně 85 % všech lesů na planetě. Smluvními stranami se staly také státy jako je Brazílie, Indonésie či Rusko.

Přes 100 států se také zavázalo do konce desetiletí snížit emise metanu o 30 % ve srovnání s hodnotami naměřenými v roce 2020. Vedle snižování produkce jednoho z nejsilnějších skleníkových plynů se státy zaměří také na lepší monitoring zdrojů a objemu vypuštěného metanu. Signatáři této dohody mají na svědomí přibližně polovinu lidskou činností produkovaného metanu.

Finanční instituce se zavázaly spíše jen na oko

Vyslanec OSN pro klima Mark Carney sestavil závazek, s kterým se ztotožnily banky a další instituce představující majetek v hodnotě 130 trilionů USD, přibližně 40 procent světového kapitálu. Vznikla tak aliance GFANZ (Glasgow Financial Alliance for Net Zero), která si klade za cíl dekarbonizovat svá portfolia během následujících tří dekád.

Terčem kritiky jsou však mezery v projektu. Bez dalších konkrétních plánů, lhůt a závazků se může jednat o plané sliby, které pouze sníží společenský tlak na soukromý sektor, který může do poloviny století investovat libovolně, aniž by sehrál svou roli v kolektivní snaze boje proti klimatickým změnám.

Bla, bla, bla, nebo krok vpřed?

Klimatická konference v Glasgow přinesla poměrně velké množství dohod. Velká část z nich však působí polovičatě, protože odsouvají zásadní rozhodnutí na později. Přitom se nacházíme na počátku kritické dekády, která rozhodne, jak se lidstvo se změnou klimatu vypořádá. Shrnutí konference v tweetu Grety Thunberg se proto vešlo do tří krátkých slov: Bla, bla, bla.

Zklamání z konference však neznamená, že nedošlo alespoň k částečnému pokroku. Nelze se ovšem zbavit dojmu, že největší naději nám dává rozhodnutí projednat národní závazky již tento rok.

Klimatická kriza se dotýka také budoucích generací [3]

Se značným optimismem lze doufat ve větší odvahu světových lídrů i soukromých institucí letos v listopaduna konferenci v egyptském Sharm El-Sheikh.

Řešení klimatické krize si zasluhuje stejný přístup, jakým byla zachráněna freony poškozená ozonová vrstva. Dohody musí být postavené na principu společné, ale diferencované odpovědnosti, který klade rozhodující břímě na bohaté státy a soukromý sektor. Takové dohody zároveň musí být bez zadních vrátek a k účinnosti by jim měly pomáhat funkční sankční mechanismy.

Zdroje

Jocelyn Timperley, The broken $100-billion promise of climate finance — and how to fix it, Nature, 20. října 2021, (https://www.nature.com/articles/d41586-021-02846-3)

Kate Abnett, Explainer: What's the difference between 1.5°C and 2°C of global warming?, Reuters, 9. listopadu 2021 (https://www.reuters.com/business/cop/whats-difference-between-15c-2c-global-warming-2021-11-07/)

OSN. 2021. Glasgow Climate Pact, (https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma3_auv_2_cover%20decision.pdf)

OSN, 2021, Co přinesl COP26 (https://www.osn.cz/co-prinesl-cop26/)

Michael Northrop, GFANZ fails to deliver at COP26, Environmental Finance, 16. listopadu 2021, (https://www.environmental-finance.com/content/analysis/gfanz-fails-to-deliver-at-cop26.html)

Ajit Niranjan, COP26: World leaders fail to honor climate pledge, DW, 14. listopadu 2021, (https://www.dw.com/en/cop26-world-leaders-fail-to-honor-climate-pledge/a-59812348)

DW, COP26: 'Blah, blah, blah' as world nears climate 'catastrophe', 14. listopadu 2021. (https://www.dw.com/en/cop26-blah-blah-blah-as-world-nears-climate-catastrophe/a-59812342)

Fotografie

[1] Britský premiér Boris Johnson. Boris Johnson -COP26 World Leaders Summit Day 2, autor: Number 10, 2. Listopadu 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0. editace: ořez.

[2] Světoví lídři na COP26. Boris Johnson -COP26 World Leaders Summit Day 2, autor: Number 10, 2. Listopadu 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[3] Klimatická kriza se dotýka také budoucích generací. COP26 Sheffield Climate March 06/11/21, autor: Tim Dennell, 6. Listopadu 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[4] Protest v Sheffieldu. COP26 Sheffield Climate March 06/11/21, autor: Tim Dennell, 6. Listopadu 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

Protest v Sheffieldu [4]

Čas změn a loučení – závěr roku 2021 v Benátské komisi

Veronika Bílková,
zástupkyně ČR v Benátské komisi

Hlavními událostmi druhé poloviny roku 2021 v Benátské komisi se tentokrát nestalo přijetí nových stanovisek či studií, byť i na ně – v míře nikoli malé – došlo. Toto období zůstane v paměti členů, a nepochybně nejen jich, spojeno zejména s personálními změnami, které v Benátské komisi proběhly. Tyto změny se dotkly jak vedení Benátské komise, tak českého zastoupení v tomto orgánu. První část dnešního příspěvku bude věnována těmto změnám, v dalších dvou částech pak předložíme krátké shrnutí výstupů obou podzimních (říjnového a prosincového) zasedání Benátské komise.

Nové tváře Benátské komise

Podle článku 4 revidovaného statutu Benátské komise stojí v čele tohoto orgánu prezident a tři místopředsedové. Funkční období na těchto pozicích je dva roky. Zatímco místopředsedové se vcelku střídají, pozici prezidenta od zřízení Benátské komise v roce 1990 zastávali zatím jen dva lidé. Prvním byl, v letech 1990-2007, italský právník a politik Antonio Mario La Pergola, jeden ze zakladatelů komise. Po krátkém intermezzu byl v roce 2009 prezidentem zvolen Gianni Buquicchio, taktéž z Itálie, který do té doby zastával místo tajemníka komise. Buquicchio zůstal v čele orgánu až do prosince 2021 – po znovuzvolení v letech 2011, 2013, 2015, 2017 a 2019. Vedl si v prezidentské pozici natolik úspěšně, že pro mnohé se stal hlavní tváří Benátské komise. To se odrazilo i v přezdívce Pan Benátská komise (Mr Venice Commission), která na zasedáních komise v posledních letech často zaznívala.

Od jara 2021 začal nicméně Gianni Buquicchio dávat najevo, že se o pozici prezidenta Benátské komise nechystá znovu ucházet. Důvodem byla zejména únava z covidového období, kdy se komise více než rok nescházela a řada jejích aktivit (zasedání, konference, mise do cílových zemí apod.) byla, tak jako u jiných mezinárodních orgánů, převedena do online prostoru. Sekretariát Benátské komise připravil seznam kritérií, jež by nástupce/kyně pana

Bývalý prezident Benátské komise Gianni Buquicchio [1]

Buquicchia měl/a ideálně splňovat. Patřila mezi ně zejména časová flexibilita, připravenost reprezentovat Benátskou komisi na různých akcích ve Štrasburku, kde sídlí sekretariát komise, i jinde ve světě, a také finanční nezávislost (pozice prezidenta, stejně jako jiné pozice v Benátské komisi a také samo členství nejsou placené).

Vhodného kandidáta/tku vybírala tzv. skupina moudrých (group of wise-persons), tvořená osmi členy a náhradníky členů Benátské komise. Tato skupina se nakonec usnesla, že nejvhodnější kandidátkou je současná francouzská členka komise, Claire Bazy-Malaurie, která ve své zemi zastává místo členky Ústavní rady (Conseil constitutionnel). Tato volba byla jednomyslně podpořena všemi členy komise dne 10. prosince 2021, kdy se také nová prezidentka ujala své funkce. Místopředsedy byli zvoleni, tentokrát ne jednomyslně, členové komise z Malty, Islandu a Německa. Kromě toho došlo k obměně na pozicích v čele jednotlivých subkomisí, které si Benátská komise v průběhu doby zřídila. Jednu z těchto pozic, a to předsednictví Subkomise pro vládu práva (Subcommission on

the Rule of Law), získala česká členka komise Veronika Bílková, která již v minulosti zastávala místo předsedkyně Subkomise pro mezinárodní právo (2015-2017), místopředsedkyně komise (2017-2019) a členky jejího byra (2019-2021).

České zastoupení v Benátské komisi ale na konci roku 2021 prošlo zásadnější změnou, než je přesun v rámci struktury komise. Změna spočívala v odchodu Kateřiny Šimáčkové, která dosud zastávala místo náhradnice členky (Substitute Member). Odchod má jasný a pozitivní důvod, a to zvolení Kateřiny Šimáčkové novou českou soudkyní Evropského soudu pro lidská práva, kde k 13. prosinci 2021 nahradila dosavadního soudce Aleše Pejchala. Jak na úvod prosincového zasedání Benátské komise uvedl Gianni Buquicchio, Evropský soud pro lidská práva je sice sesterským orgánem Benátské komise, v poslední době ale komisi stále častěji připravuje o její nejlepší členy. Tato slova dobře vystihují přínos, kterým pro Benátskou komisi Kateřina Šimáčková byla. Její jméno je pod řadou významných stanovisek a studií, mezi něž se řadí např. studie k disentům u ústavních soudů (2018), nebo Amicus Curie stanovisku pro Ústavní soud Moldávie k trestní odpovědnosti ústavních soudců (2019). Odchod Kateřiny Šimáčkové tak je pro Benátskou komisi ztrátou, byť lze doufat, že její nástupce/kyně, který/á zatím nebyl/a jmenován, zanechá v komisi stejně silnou stopu jako ona.

Říjnové zasedání Benátské komise

Aktivity Benátské komise ve druhé půlce roku 2021 se samozřejmě neomezovaly na realizaci personálních změn. Ve dnech 15. – 16. října a 10. – 11. prosince 2021 proběhla, opět v hybridní formě, 128. a 129. řádná zasedání komise. Na zasedání říjnovém bylo dodatečně schváleno (endorsed) jedno stanovisko a přijato (adoped) jedenáct stanovisek. Rozdíl se odvíjí od toho, že dodatečně schvalovaná stanoviska byla vypracována jako urgentní (urgent opinions), tj. byla přijata a zveřejněna bez řádného projednání v období mezi zasedáními komise. Zajímavostí říjnového zasedání bylo, že kromě stanovisek týkajících se zemí, které patří – byť ne vždy zcela dobrovolně – mezi obvyklé klienty Benátské komise (Albánie, Arménie, Maďarsko, Severní Makedonie, Srbsko a Ukrajina), vznikla rovněž tři stanoviska pro klienty méně obvyklé, a to Nizozemí, Slovensko a Velkou Británii.

Nizozemí položilo Benátské komisi dvě otázky související s právní úpravou přijatou již v roce 2005, jejíž aplikace měla velmi negativní sociální dopady na část rodin s dětmi, a to s ohledem na nesprávně nastavená kritéria pro přiznání příspěvků na péči o děti. Benátská komise neměla za úkol hodnotit přímo tuto úpravu, ale měla se zamyslet nad tím, jak mohlo být v nizozemském systému brzd a protiváh vůbec dojít k jejímu přijetí. Ve svém stanovisku (Opinion No. 1031/2021) Benátská komise potvrdila, že Nizozemí „je dobře fungující stát se silnými demokratickými institucemi a zárukami právního státu“ (para 134), poukázala ale na určité slabiny legislativního procesu, procesu aplikace práva ze strany exekutivních orgánů i kontroly soudní mocí, jež mohou vysvětlit selhání státu v tomto konkrétním případě. Historicky se jedná o první stanovisko, jež Benátská komise pro Nizozemí vypracovala, čímž se okruh členských států komise, které si zatím žádné stanovisko nevyžádaly, dále zúžil (jednou z mála zemí bez stanoviska je i Česká republika).

Slovensko se předmětem přezkumu ze strany Benátské komise stalo v minulosti již několikrát. Nejnovější stanovisko (Opinion No. 1048/2021) se zaměřuje na dvě otázky, jež komisi položila slovenská ministryně spravedlnosti, Mária Kolíková. První otázka se týká toho, nakolik by zásadám právního státu odpovídala situace, kdy by bylo možno vytvořit několik advokátních komor (podle regionů či oblastí práce). Odpověď Benátské komise zní tak, že v této oblasti mají státy volný výběr z několika

Benátská komise je poradním orgánem Rady Evropy [2]

modelů a akceptovatelná je jak pluralita komor, tak vytvoření jediné s povinným členstvím. Vždy je ale třeba zvážit rizika, jež jednotlivé modely zahrnují. Druhá otázka se soustředí na vztah mezi zásadami právního státu a situací, kdy by Nejvyšší správní soud sloužil jako odvolací orgán posuzující finální disciplinární rozhodnutí Slovenské advokátní komory. I tato situace je shledána přijatelná, současně ovšem stanovisko upozorňuje, že není zcela jasné, jaké výhody by takové řešení mělo.

Velká Británie, možná lehce překvapivě, také není u Benátské komise úplným nováčkem, v minulosti pro ni již byla vypracována dvě volební stanoviska. Nové stanovisko (Opinion No. 1044/2021) se týká možného vyloučení parlamentního ombudsmana a ombudsmana pro zdravotní péči z tzv. bezpečného prostoru (safe space), o němž mluví britský Zákon o zdravotní péči. Bezpečným prostorem se rozumí možnost nahlásit určité informace orgánu Health Service Safety Investigation Body bez rizika vyzrazení zdroje. Vyřazení obou ombudsmanů z tohoto prostoru dle Benátské komise porušuje standardy, které se týkají ombudsmana (zejména tzv. Benátské principy z roku 2019).

Kromě tří uvedených stanovisek si z říjnové agendy Benátské komise zaslouží pozornost stanoviska k novele maďarských zákonů týkajících se soudnictví, na němž se podílela Kateřina Šimáčková, a k ukrajinskému návrhu zákona O principech státní politiky tranzičního období na dočasně okupovaných územích, k jehož vzniku přispěla Veronika Bílková.

Maďarské stanovisko (Opinion No. 1044/2021) analyzuje změny právní úpravy v oblasti soudnictví, které za nouzového stavu v rychlosti prosadila maďarská vláda. Jde mj. o výrazné posílení pravomocí Nejvyššího soudu (Curia) a jeho předsedy či zavedené nových pravidel pro přidělování případů soudcům. Změny jsou Benátskou komisí hodnoceny velmi kriticky, jak s ohledem na způsob přijetí, tak z hlediska obsahu (ohrožení nezávislosti soudů a soudců aj.).

Ukrajinské stanovisko (Opinion No. 1046/2021) podrobně analyzuje návrh rámcového zákona, který má nastavit obecné parametry tranziční spravedlnosti (transitional justice) ve východních oblastech Ukrajiny a na Krymu. Návrh počítá s reintegrací těchto tzv. dočasně okupovaných území, rozlišuje opatření pro konfliktní a postkonfliktní období a předvídá použití takových nástrojů, jakou jsou trestní stíhání, lustrace, kompenzace pro oběti či vznik různých památníků. Stanovisko upozorňuje na celkovou vágnost úpravy a na to, že text používá termíny známé z mezinárodního práva, dává jim ale jiný význam (např. okupace). Kritizuje také sekce týkající se jednotlivých opatření, zejména trestního stíhání (selektivní stíhání i amnestie) a lustrací (velmi široké pojetí). Krátce po přijetí stanoviska oznámil prezident Zelenskyj, že návrh zákona vzbudil kritiku ze strany nejen Benátské komise, ale i EU a USA a s ohledem na to nebude ze strany politického vedení Ukrajiny chápán jako prioritní.

Prosincové zasedání Benátské komise

Prosincovému zasedání silně dominovalo téma vnitřních změn v Benátské komise. Vedle toto se ovšem komise věnovala i své běžné agendě – schválena (endorsed) byla dvě již dříve zveřejněná srbská stanoviska a přijato (adopted) bylo devět stanovisek nových – k Albánii, Kazachstánu, Kosovu, Kypru, Maďarsku, Moldavsku a Ukrajině. Větší část stanovisek se zaměřovala na tradiční témata Benátské komise, jako jsou reformy soudnictví (Kypr či Srbsko), reformy státního zastupitelství (Kosovo či Moldavsko) či postavení ombudsmana (Kazach-

Ilustrační fotografie [3]

či Moldavsko) či postavení ombudsmana (Kazachstán). Výjimku tvořila jen stanoviska k maďarské novele ústavy v oblasti práv dětí a k ratifikaci Istanbulské úmluvy ze strany Moldavska.

Maďarské stanovisko (Opinion No. 1059/2021) navazuje na již několik stanovisek, jež byly ke komplexní novele ústavy přijaté Maďarskem na jaře tohoto roku. Tentokrát se pozornost zaměřila na ochranu práv dětí. Novela v této oblasti přinesla hned několik kontroverzních změn, které zahrnují zejména zákaz diskusí o genderové identitě a sexuální orientaci ve veřejném prostoru, včetně škol a médií, a zákaz přístupu k informacím, které údajně propagují či ukazují homosexualitu či transsexualitu, pro děti pod 18 let. Stanovisko je kritické, upozorňuje jak na absenci veřejné debaty před přijetím úpravy, tak na vágnost v ní použitých výrazů. Úprava je též označena za diskriminační (dopadá jen na sexuální menšiny), není zjevné, zda sleduje legitimní cíl, a zásahy do chráněných práv nejsou ani nezbytné, ani přiměřené. Celkově stanovisko doporučuje Maďarsku, aby změny zavedené novelou buď zrušilo, nebo alespoň výrazně upravilo. Zástupce Maďarska během jednání Benátské komise předem naznačil, že stanovisko nebude mít na právní úpravu větší vliv.

Moldavské stanovisko (Opinion No. 1065/2021) si vyžádal Ústavní soud Moldavska, k němuž se po ratifikaci tzv. Istanbulské úmluvy (Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí) obrátila část poslanců moldavského parlamentu se žádostí o posouzení kompatibility mezinárodního instrumentu s Ústavou země. Ústavní soud se rozhodl požádat Benátskou komisi o vyjádření k tomu, nakolik je několik ustanovení Istanbulské úmluvy v souladu s Ústavou zakotveným pojetím rodiny a právem rodičů vzdělávat své děti podle svého náboženského přesvědčení. Benátská komise se Istanbulskou úmluvou podrobně zabývala již v obecnějším stanovisku k Arménii z roku 2019 (Opinion No. 961/2019), na něž také v novém stanovisku navazuje. Stejně jako v předchozím stanovisku rovněž nyní Benátská komise nenachází mezi smluvní a ústavní úpravou žádný rozpor, naopak konstatuje, že se oba dokumenty vzájemně doplňují.

V souvislosti s Istanbulskou úmluvou chystá momentálně Benátská komise ještě jeden výstup. Jde o obecnější studii o roli parlamentů při uzavírání a vypovídání mezinárodních smluv, o jejíž zpracování požádalo již v létě Parlamentní shromáždění Rady Evropy. Studii by měla tvořit jedna komparativní analýza úpravy, jež v dané oblasti existují v členských státech Benátské komise i v některých dalších zemích, jednak tzv. směrnice (guidelines) shrnující společné standardy, jež z analýzy vyplynou. Komparativní analýza je již k dispozici, nyní budou autoři studie, mezi nimiž je i česká členka Veronika Bílková, pracovat na směrnicích. Jejich text by měl být předložen k diskusi a ke schválení na dalším, březnovém zasedání Benátské komise. I v příštím roce se tak bude Benátská komise nepochybně zabývat velmi zajímavými tématy, o nichž budeme, byť již v obměněném složení, čtenáře Bulletinu nadále pravidelně informovat.

Fotografie

[1] Bývalý prezident Benátské komise Gianni Buquicchio. OSCE-ODIHR/Venice Commission side event launching guidelines on freedom of association, autor: Maina Kiai, 5. března 2015, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Benátská komise jako poradní orgán Rady Evropy. Council of Europe office in Belgrade, autor: Congress of local and regional authorities, 29. června 2010, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

[3] Ilustrační fotografie, autor: Sandro Weltin/©Council of Europe, 23. října 2015, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

[4] Stoupenci LGBT v Maďarsku. Budapest Pride 2015, autor: Justin van Dyke, 11. července 2015, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

Stoupenci LGBT v Maďarsku [4]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Univerzální jurisdikce v akci: Francie soudí genocidu ve Rwandě, Německo genocidu jezídů

Matyáš Dvořák

Genocidu ve Rwandě dělí od genocidy jezídů tzv. Islámským státem dvacet let. Co mají obě události společné? Jejich aktéři byli v prosinci odsouzeni v Evropě k dlouholetým trestům odnětí svobody na základě principu univerzální jurisdikce. Claude Muhayimana byl odsouzen soudem francouzským za účast na rwandské genocidě v roce 1994. Taha al-Jumailly byl odsouzen německým soudem za genocidu jezídů z roku 2014.

Univerzální jurisdikce

Princip univerzální jurisdikce umožňuje státům stíhání těch nejzávažnějších zločinů bez ohledu na místo, kde byly spáchány, a rovněž bez ohledu na státní příslušnost pachatelů.

V těchto kopcích bylo zavražděno přes 40 000 lidí [2]

V památníku v Bisesero se dodnes nachází lebky zabitých Tutsiů [1]

Princip uplatňují pouze státy, které jej zavedly do svých národních právních řádů. Kromě výše zmíněných se jedná třeba o Rakousko, Izrael, Švédsko ale i Českou republiku (více viz Bulletin květen 2019, s. 11).

Masakr v Bisesero a Claude Muhayimana

Muhayimana je již několikátým pachatelem odsouzeným ve Francii za účast na rwandské genocidě, ale teprve prvním, který během genocidy nezastával žádnou významnou společenskou funkci. Během rwandské genocidy pracoval jako řidič ve státním hotelu ve městě Kibuye. To se nachází u vrchů Biserero, které vešly do dějin jako smutný příklad zoufalé a marné obrany Tutsiů [1] proti hutuským [2] milicím.

V kopcích se během genocidy shromáždili Tutsiové prchající z různých částí Rwandy a přidali se k místní tutsijské komunitě. V oblasti se skryli a začali klást odpor útočícím Hutuům.

Vzhledem k odporu nebyli Hutuové schopni oblast dobýt a koncem dubna 1994 útok zastavili.

Poté požádali ministra vnitra Edouarda Karemeru, později odsouzeného na doživotí, o posily, aby mohli oblast dobýt. Dne 13. května 1994 byl zahájen vyhlazovací útok. Do Bisesero byly v autobusech sváženy stovky těžce vyzbrojených Hutuů, kteří útočili na Tutsie v kopcích. Jedním z řidičů těchto „svozů" byl i Claude Muhayimana.

Během prvního dne připraveného útoku bylo zavražděno více než třicet tisíc Tutsiů. Útočníci používali kromě mačet i střelné zbraně a granáty. Den poté zaútočili Hutuové na zbývající Tutsie. Milicionáři prohledávali oblast a likvidovali přeživší, kteří v kopcích zůstali po prvním dni. Za dva dny bylo v oblasti zavražděno přes čtyřicet tisíc lidí. Francouzský novinář Patrik de Saint Exupéry, který byl na místě po masakru, uvedl: *„Kopec Biserero byl doslova pokryt těly, v mělkých jámách, malých příkopech, v listoví, podél příkopů, všude byla těla."*

Z Rwandy před francouzský soud

Muhayimana se usadil ve Francii koncem 90. let a v roce 2010 získal francouzské občanství. O rok později na něj byl vydán rwandskými úřady zatykač. Ty požadovaly jeho vydání z důvodu jeho údajné role v genocidě. Francouzský Kasační dvůr původní vydávací rozhodnutí zrušil. Odůvodnil to tím, že rwandská žádost byla založena na zákonech, které byly schváleny až po spáchání údajných zločinů.

Opět byl Muhayimana zatčen v roce 2014, kdy na něj podala nevládní organizace žalobu z důvodu jeho údajného podílu na genocidě. Po několika odkladech z důvodu pandemie covid-19 s ním byl na konci listopadu 2021 zahájen soudní proces.

14 let vězení pro „pouhého" řidiče

Claude Muhayimana byl obžalován ze spoluúčasti na genocidě a na zločinech proti lidskosti. Jeho vina měla spočívat ve výše zmíněném svážení hutuských milic na místa masakrů. V případě uznání viny mu hrozil až doživotní trest. On sám trval na své nevině.

Historička Hélène Dumas, která u soudu vypovídala jako svědek, uvedla, že používání aut bylo pro provedení genocidy ve rwandském hornatém terénu zásadní a některá místa by byla bez aut těžko dosažitelná. Nutno podotknout, že v předmětné době nebyla auta ve Rwandě běžná a k dispozici je měli zpravidla důležití podnikatelé, církev nebo veřejné instituce.

Během procesu vypovídaly desítky svědků, z nichž část přiletěla vypovídat ze Rwandy. Valná většina jich byla předvolána prokuraturou, což bylo kritizováno stranou obhajoby z důvodu nerovnosti zbraní. Námitky spočívaly v tom, že prokuratura mohla vyšetřovat přímo ve Rwandě, kde i vyslýchala svědky, obhajobě to však francouzské právo neumožňuje.

V prosinci loňského roku byl Muhayimana uznán vinným ze spoluúčasti na genocidě a na zločinech proti lidskosti a byl odsouzen na čtrnáct let odnětí svobody. Jeho právníci oznámili, že se odvolají. Muhayimana se stal čtvrtým odsouzeným francouzskými soudy z důvodu své účasti na jedné z nejhorších genocid moderních dějin, při které bylo během tří měsíců zavražděno minimálně 800 000 lidí.

Německo prvním státem na světě, který soudí genocidu jezídů

Ve Frankfurtu nad Mohanem byl na začátku prosince vynesen prvního rozsudek na světě, kterým byl bývalý člen tzv. Islámského státu (IS), uznán

Jezídsky bojovník [3]

vinným z genocidy jezídů. Iráčan Taha al-Jumailly byl odsouzen za umučení pětileté jezídské holčičky a týrání její matky. Al-Jumaillyho manželka, německá konvertitka Jennifer Wenischová, byla již v říjnu odsouzena za zločiny proti lidskosti.

Jezídové a tzv. Islámský stát

Jezídové jsou vyznavači náboženství, ve kterém se mísí prvky křesťanství, islámu a dalších vír z oblasti Blízkého východu. Jejich populace čítá desítky až stovky tisíc osob, které žijí převážně v severním Iráku.

V srpnu 2014 zaútočil IS na město Sindžár, kde žila početná jezídská komunita. Bojovníci IS oddělili muže a dospívající chlapce od žen a dětí a všechny, kteří odmítli konvertovat k islámu, popravili. Ženy a děti byly odvedeny jako válečná kořist a dávány bojovníkům IS jako dar, nebo prodávány na trzích. Al-Jumailly si „koupil“ jezídskou ženu s její pětiletou dcerou jako otrokyně.

Společně se svou německou manželkou al-Jumailly obě jezídky průběžně týral. Když holčička jednou údajně pomočila postel, přivázal ji i její matku na řetěz nechal je v horku na slunci. Holčička na slunci zemřela žízní, její matka utrpěla popáleniny a později se stala klíčovým svědkem proti al-Jumaillymu a jeho manželce.

10 let pro manželku, doživotí pro manžela

Taha al-Jumailly byl zadržen v roce 2019 v Řecku, kde žádal o uprchlický statut. Poté, co začalo Německo trestně stíhat jeho manželku, později odsouzenou na deset let odnětí svobody, požádalo o al-Jumaillyho vydání. Žádosti bylo vyhověno a v roce 2020 stanul před německým soudem.

Al-Jumailly byl obžalován z několika trestných činů včetně genocidy. On sám vinu odmítal, stejně tak jeho právníci. Ti se snažili soud přesvědčit, že nelze prokázat, že holčička vůbec zemřela.

Soud ovšem obhájcům neuvěřil a odsoudil al-Jumaillyho k doživotnímu trestu odnětí svobody za genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a obchodování s lidmi.

Al-Jumailly byl odsouzen za genocidu, ačkoliv byl uznán vinným „pouze“ z jedné vraždy. Podle soudu bylo prokázáno, že „zakoupením“ obou jezídek a následnou vraždou se podílel na snaze o vyhlazení jezídů tzv. Islámským státem. Útoky IS na jezídy prohlásilo OSN za genocidu již v roce 2016.

Stejně jako v předchozím případu ovšem obhájci oznámili, že se hodlají odvolat, oba případy tedy zdaleka nekončí.

Ve zničeném Sindžáru žilo mnoho jezídů [4]

Poznámky

[1] Tutsiové představují etnikum tvořící 14 % rwandské populace. Historicky to byli majitelé stád a v době kolonií byli vládnoucí třídou, přičemž měli značné výhody.

[2] Hutuové jsou většinovým etnikem ve Rwandě, historicky to byli rolníci. Po vyhlášení nezávislosti v roce 1962 probíhala mezi oběma etniky občanská válka, která vyvrcholila genocidou.

Zdroje

Aminel, Sandrine. World's first trial for genocide against Yazidis set to conclude in Germany. Euronews. 29. 11. 2021. https://www.euronews.com/2021/11/29/world-s-first-trial-for-genocide-against-yazidis-concludes-in-germany.

BBC News. 2021. Yazidi genocide: IS member found guilty in German landmark trial. https://www.bbc.com/news/world-europe-59474616.

BBC News. 2016. Islamic State committing genocide against Yazidis, says UN. https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36547467.

BBC News. 2014. Who, What, Why: Who are the Yazidis?. https://www.bbc.com/news/blogs-magazine-monitor-28686607.

Bizimana, Jean, Damascène. May 13, 1994: Tutsi massacre in Bisesero. Rwanda. Broadcasting Agency. 13. 5. 2020. https://www.rba.co.rw/post/May-13-1994-Tutsi-massacre-in-Bisesero.

ČT 24. 2014. Během 100 dnů vraždění zmizela pětina rwandské populace. Česká televize. https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1040067-behem-100-dnu-vrazdeni-zmizela-petina-rwandske-populace.

DW. 2021. German court finds former 'IS' member guilty of genocide. https://www.dw.com/en/german-court-finds-former-is-member-guilty-of-genocide/a-59976226.

France 24. 2021. French court sentences ex-driver to 14 years in jail for role in Rwanda genocide. https://www.france24.com/en/africa/20211216-french-court-sentences-ex-driver-to-14-years-in-jail-for-role-in-rwanda-genocide.

Hakorimana, Gratien. RWANDA: IS THE TRIAL OF A “SIMPLE DRIVER” A LESSER TRIAL?. JUSTICEINFO.NET. 3. 1. 2022. https://www.justiceinfo.net/en/85944-rwanda-trial-simple-driver-lesser-trial.html.

Lepidi, Pierre. Rwanda: Claude Muhayimana condamné à quatorze ans de réclusion pour « complicité de génocide ». Le Monde. 16. 12. 2021. https://www.lemonde.fr/afrique/article/2021/12/16/rwanda-quinze-ans-de-prison-requis-contre-claude-muhayimana-pour-complicite-de-genocide_6106272_3212.html.

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. 1999. The Prosecutor vs. Clément Kayishema and Obed Ruzindana. Arusha. https://ucr.irmct.org/LegalRef/CMSDocStore/Public/English/Judgement/NotIndexable/ICTR-95-01/MSC45055R0000620218.PDF.

Rugiriza, Ephrem. FRENCH JUSTICE RETURNS TO RWANDA. JUSTICEINFO.NET. 22. 11. 2021. https://www.justiceinfo.net/en/84556-french-justice-returns-to-rwanda.html.

TRIAL International. Claude Muhayimana. TRIAL International. 25. 3. 2021. https://trialinternational.org/latest-post/claude-muhayimana/.

Fotografie

[1] V památníku v Bisesero se dodnes nachází lebky zabitých Tutsiů. Skulls on Display at Bisesero Genocide Memorial - Near Karongi (Kibuye) - Western Rwanda – 01, autor: Adam Jones, 5. srpen 2012, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] V těchto kopcích bylo zavražděno přes 40 000 lidí. Bisesero 006, autor: John Crane, 24. červenec 2006, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[3] Jezídský bojovník. Yezidi YBŞ Fighter, autor: Kurdishstruggle, 14. září 2015, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[4] Ve zničeném Sindžáru žilo mnoho jezídů. Ruins of Sinjar in July of 2019, following war with the Islamic State 09, autor: Levi Clancy, 4. červenec 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0.

[5] Jezídští uprchlíci v Sýrii. Iraqi Yazidi refugees in Newroz camp receive help from International Rescue Committee, autor: DFID - UK Department for International Development, Rachel Unkovic/International Rescue Committee, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

Jezídští uprchlíci v Sýrii [5]

Mezinárodní trestní soud a zásada zákonnosti: Lze vyšetřovat zločiny v súdánském Dárfúru?

Adam Crhák

Soudní proces se súdánským velitelem Abd al-Rahmanem, přezdívaným Ali Kushayb, postoupil do další fáze. Odvolací senát Mezinárodního trestního soudu na začátku listopadu 2021 jednomyslně zamítl jeho odvolání proti rozhodnutí přípravného senátu z května téhož roku.

Situace v Dárfúru

Na Abd al-Rahmana byl vydán zatykač již v roce 2007, nicméně do vazby Mezinárodního trestního soudu (MTS) se dostal až v červnu 2020 poté, co se sám dobrovolně vydal orgánům Středoafrické republiky. V současné době čelí 31 bodům obvinění z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti spáchaných v letech 2003 a 2004, když v oblasti súdánského Dárfúru velel milici Janjaweed [1] (pozadí událostí v Dáfúru a zapojení Abd Al-Rahmana viz Bulletin červenec-srpen, s. 13).

Je důležité zdůraznit, že MTS se situací v Dárfúru začal zabývat v roce 2005 na základě Rezoluce 1593 Rady bezpečnosti OSN. Přestože se Súdán k Římskému statutu nepřipojil, na základě uvedené rezoluce je právně vázán ke spolupráci s MTS při vyšetřování obvinění z páchání zločinů podle mezinárodního práva v zemi. Jedná se o historicky první případ, kdy byl MTS pověřen Radou bezpečnosti vyšetřováním ve státě, který není smluvní stranou Římského statutu. Není proto divu, že postup soudu v trestním řízení s Abd al-Rahmanem bude mít významný dopad na všechna obdobná řízení vedená v budoucnu.

Byla dodržena zásada legality?

Mezi čtyřmi důvody odvolání uvedla obhajoba mimo jiné údajné porušení zásady legality. Podle ní nemůže být Abd al-Rahman trestně odpovědný za zločiny definované Římským statutem, jelikož Súdán v inkriminovanou dobu nebyl, a stále není, jeho smluvní stranou. Jelikož tyto zločiny nemají analogii v súdánském vnitrostátním právu nebo

Abd al-Rahman účastnící se jednání [1]

alespoň v pramenu mezinárodního práva, k jehož dodržování se Súdán zavázal, je trestní stíhání podle obhajoby v jasném rozporu se zásadou *nullum crimen sine lege*.[2]

Obhajoba se v tomto bodě opírá o článek 22 odst. 1 Statutu: *„Osoba je trestně odpovědná podle tohoto Statutu pouze pokud její čin, v době spáchání, naplnil znaky zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu.“*

Odvolací senát, kterému předsedal soudce Piotr Hofmański, přesto námitky obhajoby neshledal dostatečně přesvědčivými. K zásadě legality uvedl, že *„zločiny podle Statutu měly v době jeho vypracování obecně reprezentovat stav mezinárodního obyčejového práva. Proto lze dovodit vysokou míru předvídatelnosti trestního stíhání za takové zločiny, a to i ve vztahu k jednání páchaném ve státě, který není smluvní stranou Statutu“*.

V tomto bodě rozhodnutí rozproudila argumentace odvolacího senátu širokou akademickou diskusi, zejména s ohledem na dalekosáhlé důsledky, které takový postup ospravedlňuje. Soud byl řadou odborníků kritizován za omezující interpretaci zásady *nullum crimen sine lege* i prolomení zákazu retroaktivity. Římský statut objektivně vzato nebyl v době spáchání zločinů v Súdánu platným právním

předpisem a případ by na základě výše zmíněného ustanovení neměl spadat pod jurisdikci MTS. Soud byl však následně vyšetřováním pověřen Radou bezpečnosti OSN.

MTS obhajuje svůj postup nutností vykládat článek 22 více extenzivně, způsobem konzistentním s lidskými právy. To znamená i nad rámec úpravy poskytnuté Statutem. Prvek předvídatelnosti je navíc ovlivněn i zjevně nezákonnou povahou (*flagrantly unlawful nature*) jednání Abd al-Rahmana. Dle názoru Soudu *„byl přiměřeně schopen podniknout kroky k pochopení a dodržení svých závazků podle mezinárodního práva a byl schopen uvědomit si související trestní důsledky.“*

Soud se inspiroval rozhodovací praxí ESLP

Argumentace MTS se v tomto bodě opírá o použití testu přístupnosti a předvídatelnosti (*test of accessibility and foreseeability*), původně rozvinutého v judikatuře ESLP. Římský statut byl již od svého přijetí podle mínění Soudu veřejně přístupným dokumentem po celém světě. Výčet trestných činů spadající pod jurisdikci MTS a tresty, které má právo uložit, mohly být pro obviněného známy, a proto mohl bezpečně předvídat zahájení trestního stíhání. Jakékoli tvrzení obhajoby, že obviněný nevěděl o trestní povaze svých činů, je proto bezpředmětné.

Západní Dárfúr byl během války jedním ze států s nejvyšším počtem případů žluté zimnice [2]

Nejistý osud civilního obyvatelstva v Dárfúru [3]

Některé námitky kritiků však zůstávají neuspokojeny. Jiné regionální soudy pro lidská práva a orgány OSN kritéria přístupnosti a předvídatelnosti k posouzení údajného porušení zásady zákonnosti nevyužívají. Zda je vhodné se při definování principu legality, jak je chápán v mezinárodním právu lidských práv, opírat výhradně o judikaturu ESLP, je sporné.

Ačkoliv tento postup přisuzuje MTS širší pole působnosti k potírání mezinárodní zločinnosti, potýká se s určitými koncepčními problémy. Z právního hlediska je důležité, aby se v rozhodovací praxi Soudu zásada legality nezredukovala na „zásadu spravedlnosti“, která do jurisdikce MTS pojme jakékoliv odsouzeníhodné jednání.

Z praktického hlediska může být navíc použití testu přístupnosti a předvídatelnosti složité a časově náročné, jelikož by se musela dokazovat odděleně u každého bodu obžaloby. Odvolací senát takový postup naznačil v bodě 91 tvrzením, že obhajoba Abd al-Rahmana zpochybnila pouze principiální použití čl. 22 odst. 1. Statutu přípravným senátem. Obhajoba však neuvedla, proč podle jejího názoru přípravný senát pochybil, když potvrdil jurisdikci ve vztahu k jakémukoli konkrétnímu obvinění, kterým Abd al-Rahman čelí.

Obhajobě Abd al-Rahmana tak nezbývá než se pokusit zpochybnit jurisdikci MTS u jednotlivých obvinění během hlavního líčení, které je naplánováno na začátek dubna 2022. Zamítnutím odvolání je totiž súdánský velitel o krok blíže k odsouzení za zločiny proti lidskosti a válečné zločiny.

Poznámky

[1] Původní obhajoba Abd al-Rahmana spočívala v tvrzení, že se pod přezdívkou Ali Kushayb skrývá jiná osoba. To bylo nicméně brzy vyvráceno.

[2] Neboli *žádný zločin bez zákona*. Jedná se o jeden ze zásadních principů trestního práva a právního státu vůbec. Slouží zajištění právní jistoty.

Zdroje

Mezinárodní trestní soud, Abd-Al-Rahman case : ICC Appeals Chamber rejects the Defence's jurisdictional challenge, 1.11. 2021, (https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1624)

Talita de Souza Dias, The Principle of Legality in the ICC's Appeals Judgment on Abd-Al-Rahman's Jurisdictional Challenge: A Follow-up on Merits and Shortcomings, EJIL Talk, 1.12. 2021 (https://www.ejiltalk.org/the-principle-of-legality-in-the-iccs-appeals-judgment-on-abd-al-rahmans-jurisdictional-challenge-a-follow-up-on-merits-and-shortcomings/)

Alexandre Skander Galand, The ICC Appeals Judgment on Abd-Al-Rahman Jurisdictional Challenge: A Foreseeable Turn to Substantive Justice?, EJIL Talk, 22.11. 2021, (https://www.ejiltalk.org/the-icc-appeals-judgment-on-abd-al-rahman-jurisdictional-challenge-a-foreseeable-turn-to-substantive-justice/)

Dabanga, Darfur janjaweed leader Ali Kushayb's challenge to ICC jurisdiction fails, 2.11. 2021, (https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/darfur-janjaweed-leader-ali-kushayb-s-challenge-to-icc-jurisdiction-fails)

Zamítnutí odvolání Abd al-Rahmana proti rozhodnutí II. Vyšetřovacího senátu, 1.11. 2021 (https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2021_09905.PDF)

Michelle Bachelet, Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, Surrender of Sudanese militia leader Ali Kushayb into ICC custody "extremely significant", 9.6. 2021 (https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25943&LangID=E)

Fotografie

[1] Abd al-Rahman účastnící se jednání, zdroj: ICC-CPI.

[2] Západní Dárfúr byl během války jedním ze států s nejvyšším počtem případů žluté zimnice. Yellow Fever in Darfur, Sudan, autor: Albert Gonzalez Farran - UNAMID, 14. listopad 2012, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[3] Nejistý osud civilního obyvatelstva v Dárfúru. South Sudan: In the Shadow of War, autor: Steve Evans, 10. květen 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[4] Arabští nomádi se po devíti letech vracejí zpět do Severního Dárfúru. Return Arab Nomadic Community, autor: Albert Gonzalez Farran - UNAMID, 14. únor 2012, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Arabští nomádi se po devíti letech vracejí zpět do Severního Dárfúru [4]

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Dagmar Matúšů

MTS: Soudci odvolacího senátu snížili al-Mahdímu trest

V listopadu 2021 přijal panel soudců odvolacího senátu Mezinárodního trestního soudu (MTS, Soud) rozhodnutí, kterým snížil původní devítiletý trest Ahmada al-Faqi al-Mahdího z Mali o dva roky. Soudní přezkum byl proveden poté, co Al-Mahdí vykonal dvě třetiny svého trestu v délce šesti let [1]. Na svobodu tak bude propuštěn již v září 2022.

Al-Mahdí byl v září 2016 uznán vinným z válečného zločinu úmyslného vedení útoků proti náboženským a historickým budovám, kterého se dopustil v malijském Timbuktu (více o okolnostech jeho odsouzení viz Bulletin listopad 2016, s. 7). Faktorem, který významně přispěl k rozhodnutí ve prospěch snížení trestu, byla především al-Mahdího včasná spolupráce s MTS při vyšetřování a stíhání. Zohledněno bylo rovněž jeho vyjádření lítosti a empatie vůči obětem. Byl také prvním obžalovaným, který u MTS přiznal svou vinu.

Německo: Bývalý vysoký představitel syrského režimu Anwar Raslan odsouzen na doživotí

Po téměř dvouletém soudním procesu rozhodl v lednu 2022 Vrchní zemský soud v německém městě Koblenz o doživotním trestu pro bývalého člena syrské tajné služby Anwara Raslana (o zahájení jeho procesu viz Bulletin červen 2020, s. 16). Byl uznán vinným ze zločinů proti lidskosti, včetně vražd, mučení a sexuálního násilí. Dle obžaloby měl jakožto vedoucí výslechové jednotky v nechvalně známém zařízení syrské státní bezpečnosti v Damašku dohlížet na mučení nejméně 4 000 lidí.

Raslanův proces, ve kterém byl již v únoru 2021 odsouzen také jeho komplic Eyad Al-Gharib (viz Bulletin září 2021, s. 14), je celosvětově vůbec prvním procesem proti vykonavatelům mučení řízeného režimem prezidenta Bašára al-Asada. Soud tak formálně uznal, že syrská vláda pod režimem prezidenta Asada páchala na vlastních občanech zločiny

Ahmad al-Mahdí stráví ve vězení o dva roky méně [1]

proti lidskosti. Odborníci se shodují, že rozsudek je významný milníkem v boji proti beztrestnosti státem řízeného mučení v Sýrii.

Bosna a Hercegovina: Bývalí členové a velitelé bosenskosrbské armády obžalováni z válečných zločinů

Přestože od ničivé války v Bosně uplynulo již 26 let, bosenská státní prokuratura se stále snaží předvést údajné pachatele před soud a učinit tak spravedlnosti za dost. Na konci prosince 2021 bylo obžalováno ze spáchání válečných zločinů celkem 14 bývalých členů a velitelů jednotek bosenskosrbské armády. V průběhu války se měli mimo jiné dopustit rozsáhlého zabíjení civilistů, včetně žen, dětí a starších osob. Obžaloby musí nyní potvrdit bosenský Státní soud.

Začátkem ledna 2022 byl dále obžalován bývalý generál a velitel jednotek bosenskosrbské armády Drina Corps, Milenko Živanović. Prokuratura jej viní z účasti na tzv. společném zločineckém plánu (joint criminal enterprise, JCE), v jehož rámci se měl dopouštět plánování a vedení aktivit jednotek při rozsáhlém a systematickém útoku na bosenské civilisty v oblastech Srebrenica a Zepa v roce 1995. Živanović dříve svědčil u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) v případu Radovana Karadžiće (více o jeho případu viz Bulletin květen 2016, s. 5 a Bulletin květen 2019, s. 14).

Švédsko: Matka čelí obžalobě za to, že umožnila synovi bojovat v Sýrii jako dětský voják

Na začátku ledna 2022 obžalovala švédská prokuratura 49letou ženu z tzv. závažného válečného zločinu. Toho se měla dopustit tím, že umožnila a zorganizovala naverbování a využití svého syna jako dětského vojáka od jeho 12 do 15 let. Žena přivezla syna do Sýrie v roce 2013, kde bojoval za ozbrojené skupiny včetně tzv. Islámského státu, a kde byl později v jednom z bojů ve svých 16 letech zabit.

Dle předložených důkazů byl nezletilý vychováván a cvičen k účasti v bojích již před cestou do Sýrie, matka však veškerá obvinění popírá. Státní zástupce uvedl, že se jedná o první případ, kdy byla ve Švédsku vznesena obvinění z válečného zločinu využití dětských vojáků.

Turecko: Ujgurští muslimové se v Istanbulu domáhají spravedlnosti

Skupina ujgurských muslimů podala u tureckého prokurátora v Istanbulu trestní oznámení na čínské představitele a obvinila je ze spáchání genocidy, mučení, znásilnění a zločinů proti lidskosti. Čínské úřady dle obžaloby napomáhají k zadržování Ujgurů a dalších příslušníků převážně muslimských menšin ve vězeňských táborech v autonomní provincii Sin-ťiang. Zadrženým tam má být násilím vnucována čínská většinová kultura a jsou údajně využíváni k nucené práci.

V Turecku sídlí vzhledem k etnickým, náboženským a jazykovým vazbám na 50 tisíc Ujgurů. Právní zástupce skupiny žalobců pronesl, že trestní oznámení bylo vzhledem k nečinnosti mezinárodních institucí nutné. Dle OSN a dalších lidskoprávních organizací prošlo tábory již přes milion příslušníků etnických menšin. Kanada a USA prohlásily zacházení Číny s ujgurskou menšinou za genocidu. Čína tato obvinění dlouhodobě odmítá s tím, že se jedná pouze o rekvalifikační tábory.

Využívání dětských vojáků do 15 let je válečný zločin [2]

Poznámky

[1] Čl. 110 odst. 3 Římského statutu stanoví, že pokud odsouzený vykonal dvě třetiny trestu nebo 25 let v případě doživotního trestu, Soud trest přezkoumá a rozhodne, zda by měl být snížen. Před uplynutím této lhůty nesmí být přezkum proveden.

Zdroje

AFP, Sweden charges woman with allowing son to fight for IS, JusticeInfo.net, 4. 1. 2022, (https://www.justiceinfo.net/en/86015--sweden-charges-woman-with-allowing-son-to-fight-for-is.html)

Åklagarmyndighetens presstjänst, Kvinna åtalad för grov krigsförbrytelse, Åklagarmyndigheten, 4. 1. 2022,

(https://www.aklagare.se/nyheter-press/pressmeddelanden/2022/januari/kvinna-atalad-for-grov-krigsforbrytelse/)

Al Jazeera News, Uighurs in Turkey file criminal case against Chinese officials, Al Jazeera, 4. 1. 2022,

(https://www.aljazeera.com/news/2022/1/4/turkey-uighurs-file-criminal-complaint-against-chinese-officials)

ČT24, Ujgurové podali v Turecku trestní oznámení na čínské představitele. Viní je ze zločinů proti lidskosti, Česká televize, 4. 1. 2022,

(https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3423678-ujgurove-podali-v--turecku-trestni-oznameni-na-cinske-predstavitele-vini-je-ze--zlocinu)

Daria Sito-Sucic, Nine Serbs indicted for killing around 100 Muslims during Bosnian war, Reuters, 29. 12. 2021,

(https://www.reuters.com/world/europe/nine-serbs-indicted-killing-around-100-muslims-during-bosnian-war-2021-12-29/)

Jenny Hill, German court finds Syrian colonel guilty of crimes against humanity, BBC, 13. 1. 2022,

(https://www.bbc.com/news/world-europe-59949924)

Marija Tausan, Bosnia Prosecution Indicts Two for War Crimes in Gorazde Area, Balkan Transitional Justice, 30. 12. 2021,

(https://balkaninsight.com/2021/12/30/bosnia-prosecution-indicts-two-for-war-crimes-in-gorazde-area/)

Marija Tausan, Bosnian Army Ex-Soldiers Charged with Torture, Prisoner Abuse, Balkan Transitional Justice, 31. 12. 2021,

(https://balkaninsight.com/2021/12/31/bosnian-army-ex-soldiers--charged-with-torture-prisoner-abuse/)

Mezinárodní trestní soud, ICC Judges take a decision on Mr Al Mahdi's sentence review, 25. 11. 2021,

(https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1629)

Nermina Kuloglija, Bosnian Serb General Indicted for Attack on Srebrenica, Balkan Transitional Justice, 4. 1. 2022,

(https://balkaninsight.com/2022/01/04/bosnian-serb-general-indicted-for-attack-on-srebrenica/)

Fotografie

[1] Ahmad al-Faqi al-Mahdí stráví ve vězení o dva roky méně, zdroj: ICC-CPI.

[2] Využívání dětských vojáků do 15 let je válečný zločin Stop arming child soldiers, autor: Control Arms, 27. června 2012, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat

ESLP: Dánsko vyhoštěním osoby se schizofrenií neporušilo zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení

Eliška Andrš

Evropský soud pro lidská práva nedávno rozhodl, že vyhoštění osoby trpící paranoidní schizofrenií není porušením zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení. Stěžovatel totiž dle soudu představuje hrozbu především pro své okolí, ne pro sebe. Není tedy podstatné, že přijímající země není schopna zaručit dostatečnou zdravotní péči.

Evropský soud pro lidská práva vydal v prosinci rozsudek ve věci *Savran proti Dánsku*, který se týkal zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení v kontextu vyhoštění.

ESLP shledal, že ohrožení psychického zdraví stěžovatele způsobené vyhoštěním nebylo natolik závažné, aby se rovnalo mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení dle článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech. Soud ve výsledku nastavil vysokou laťku pro to, co znamená *„riziko skutečného nebezpečí vážného, rychlého a nevratného zhoršení zdravotního stavu vedoucího k intenzivnímu utrpení“*.

Případ se týkal pana Savrana, který trpěl paranoidní schizofrenií. V roce 2008 byl odsouzen za ublížení na zdraví za velmi přitěžujících okolností a byl následně vyhoštěn do Turecka.

Role ujištění od tureckých orgánů

V roce 2019 shledal Senát ESLP, že vyhoštění pana Savrana porušilo článek 3 vzhledem k tomu, že Dánsko neobdrželo ujištění od tureckých orgánů ohledně dostupnosti psychiatrické péče v Turecku. Velký senát však rozsudek zvrátil.

Dle rozhodnutí ve věci *Paposhvili proti Belgii* z roku 2016 totiž stěžovatel musí v kontextu vyhoštění nejdříve dokázat, že jsou *„závažné důvody zakládající domněnku, že bez vhodné péče je buď v bezprostředním ohrožení života, či že existuje riziko skutečného nebezpečí vážného, rychlého a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu vedoucího k intenzivnímu utrpení nebo výraznému snížení předpokládané délky života.”*[1]

Christiansborg, sídlo dánského parlamentu, dánského nejvyššího soudu a úřadu vlády [1]

Teprve v momentě, kdy je toto dokázáno, může soud posoudit, zda je v přijímající zemi dostatek vhodné péče či přístupu k ní, v čemž by hrála roli ujištění od tureckých orgánů. Velký senát však rozhodl, že do tohoto stádia se případ nedostal, jelikož stěžovatel nedokázal, že jsou závažné důvody, že existuje výše zmíněné riziko.

Byl pan Savran ve skutečném nebezpečí?

Od rozhodnutí ve věci *Pretty proti Spojenému království* je jasné, že zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení zahrnuje i duševní utrpení. Toto bylo implicitně potvrzeno v kontextu vyhoštění rozsudkem ve věci *Paposhvili proti Belgii*, ve kterém soud odkazoval pouze na vážně nemocné osoby bez zmínky o typu onemocnění. Výslovně to poté bylo potvrzeno případem *Aswat proti Spojenému království*, v němž Senát ESLP shledal, že vydání člověka trpícího paranoidní schizofrenií do

USA, kde by byl umístěn do věznice s nejpřísnější ostrahou, porušuje článek 3.

Přesto však nebylo v nynějším případu utrpení pana Savrana považováno za natolik vážné, aby byla uznána existence rizika skutečného nebezpečí vážného, rychlého a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu vedoucího k intenzivnímu utrpení.

Důležité v tomto rozhodnutí se ukázaly lékařské zprávy, které v případě vyhoštění předpokládaly především agresivní chování pana Savrana a vyšší pravděpodobnost páchání trestných činů vůči ostatním osobám. Pro účely článku 3 Úmluvy se však považuje za relevantní pouze nebezpečí pro stěžovatele, ne pro okolí.

Otázkou, jestli je tento přístup správný, se poté zabýval soudce Serghides ve svém nesouhlasném stanovisku (§ 28): *„Rozlišování mezi ubližováním druhým a ubližováním sobě je podle mě umělé a povrchní. Jádrem věci by měla být závažnost onemocnění, které kromě jiných příznaků může vést k nebezpečným nebo katastrofickým důsledkům bez ohledu na to, kdo je obětí těchto důsledků."*

Jedná se o změnu v přístupu soudu?

Na první pohled se může zdát, že *Savran proti Dánsku* představuje změnu v přístupu soudu k aplikaci článku 3 Úmluvy v kontextu vyhoštění. Tento pohled může být podpořen tím, že ve věci *Aswat proti Spojenému království* se vydání pacienta se stejnou diagnózou, jakou měl pan Savran, považovalo za porušení článku 3 Úmluvy, zatímco v nynějším případu nikoliv.

Tyto dva případy však nebyly identické. Zatímco lékařské zprávy ve věci *Savran proti Dánsku* zdůrazňovaly především potenciální nebezpečí pro jeho okolí, lékařské zprávy ve věci *Aswat proti Spojenému království* se zaměřovaly na nebezpečí pro samotného stěžovatele. S tím je spojený i fakt, že v prvním případu se jednalo o vyhoštění, zatímco v druhém případě se jednalo o vydání do země, kde by byl stěžovatel s vysokou pravděpodobností umístěn do věznice s nejpřísnější ostrahou.

Ať už však je nynější vysoká laťka nový vývoj či nikoliv, jistá je jedna věc: pro stěžovatele, a především osoby trpící duševním onemocněním, je velice obtížné dokázat porušení zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení v případě jejich vyhoštění.

Istanbul, Turecko [2]

Poznámky

[1] Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Databáze vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. 2016. Rozsudek ve věci Paposhvili proti Belgii. Anotace. Praha: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/0/7893B8516B809747C12580FB005B43E3/$file/Paposhvili%20proti%20Belgii_anotace.pdf?open&.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. 2002. Rozsudek ve věci Pretty proti Spojenému království. Rozsudek. Štrasburk: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-5380.

Evropský soud pro lidská práva. 2013. Rozsudek ve věci Aswat proti Spojenému království. Rozsudek. Štrasburk: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118583.

Evropský soud pro lidská práva. 2016. Rozsudek ve věci Paposhvili proti Belgii. Rozsudek. Štrasburk: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-169662.

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Savran proti Dánsku. Rozsudek. Štrasburk: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214330.

Gilmartin, Charlotte. Article 3 in expulsion of mentally ill individuals: risk of harm to others insufficient to engage protection. UK Human Rights Blog. 20. 12. 2021 (https://ukhumanrightsblog.com/2021/12/20/article-3-in-expulsion-of-mentally-ill-individuals-risk-of-harm-to-others-insufficient-to-engage-protection/).

Fotografie

[1] Christiansborg, sídlo dánského parlamentu, dánského nejvyššího soudu a úřadu vlády .Christiansborg Palace, Copenhagen, early 18th century (3) (36357961126), autor: Richard Mortel from Riyadh, Saudi Arabia, 27. června 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[2] Istanbul, Turecko. Istanbul, autor: Pedro Szekely, 22. května 2014, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

Větší jistota pro duhové rodiny: Členské státy EU musí respektovat rodičovství stejnopohlavních párů

Terézia Lazarová

Musí členský stát vydat rodný list, ve kterém jsou uvedeny dvě ženy jako matky? To je podstatou otázky položené Soudnímu dvoru v případu malé Sarah (případ Pančarevo), která se narodila ve Španělsku matkám britské a bulharské státní příslušnosti.

Bulharský správní orgán jí však odmítl vydat doklad totožnosti s odkazem na tradiční definici rodiny a svou národní identitu. To jí brání opustit hranice Španělska a vykonávat své právo volného pohybu. Soudní dvůr potvrdil, že členské státy musí respektovat rodičovské vztahy stejnopohlavních párů založené v jiném členském státě.

V předchozím vydání Bulletinu se Jana Vidláková věnovala otázce trestů za překročení hranice bez dokladu totožnosti. Přesně taková situace by mohla hrozit dceři žalobkyně V. M. A. ve věci C-490/20 *V. M. A. proti Stolična obština, rajon „Pančarevo“*. Malá Sarah má již skoro tři roky, ale nikdy nemohla opustit Španělsko. Nedrží totiž doklad totožnosti, který by jí umožnil volný pohyb mezi členskými státy.

Bulharská státní příslušnice V. M. A. a její manželka K. D. K., Britka narozená v Gibraltaru, žijí od roku 2015 ve Španělsku. Když se jim tam v roce 2019 narodila dcera, španělský úřad vydal rodný list, v kterém jsou obě uvedeny jako matky dítěte.

V.M.A se obrátila na město Sofie s žádostí o vydání bulharského rodného listu pro svou dceru, na jehož základě může být vydán doklad totožnosti. Bulharské orgány ji požádali o dodání důkazu o tom, že je biologickou matkou dítěte. Žalobkyně odpověděla, že takový důkaz nemá a že podle platných bulharských právních předpisů není povinna požadovanou informaci poskytnout.

Bulharské orgány v návaznosti na její odpověď žádost zamítly. Toto rozhodnutí odůvodnili tak, ž nemají k dispozici dostatek informací o totožnosti biologické matky dotyčného dítěte. Stav, kdy by byli

Rozhodnutí ve věci Pančarevo usnadní život duhovým rodinám v Evropské unii [1]

v rodném listě uvedeni dva rodiče ženského pohlaví, by odporoval veřejnému pořádku Bulharské republiky a narušoval by její národní a ústavní identitu. Bulharské rodinné právo totiž vychází z definice „tradiční rodiny“ a tudíž neumožňuje uzavření stejnopohlavního manželství ani společné rodičovství dvou osob stejného pohlaví.

V. M. A. se proti zamítavému rozhodnutí odvolala na příslušný městský správní soud v Sofii, který zastavil řízení a položil předběžné otázky ohledně interpretace evropského práva Soudnímu dvoru. Tento tak poprvé řešil kontroverzní a citlivou otázku rodičovství stejnopohlavních párů v kontextu volného pohybu osob.

Matka je vždy jistá. Jenže která?

Bulharská ústava stanoví, že bulharským občanem je každý, kdo má alespoň jednoho z rodičů bulharské státní příslušnosti. Institut mateřství ze zákona je v bulharském rodinném právu řízený zásadou *„Mater semper certa est“* aneb matka je vždy jistá. Za matku bulharské právo považuje ženu, která dítě porodila.

Ani v případě, kdy by V. M. A. nebyla biologickou matkou není její mateřství dle bulharského práva vyloučené. Aby dítě získalo bulharskou státní příslušnost, postačuje, aby žalobkyně v původním ří-

zení uznala své mateřství a stala se tak zákonnou matkou. To by mělo nicméně za následek vyloučení mateřství druhé matky.

Důkaz o tom, že V.M.A je matkou Sarah podle bulharského zákona o rodině nebyl prozatím proveden. Předkládající soud nepokládal nabytí státního občanství malou Sarah za sporné. Na druhou stranu, bulharská vláda na ústním pojednávaní předestřela možnost, že Sarah nenabyla bulharské státní občanství. Generální advokátka Juliane Kokott ve svém stanovisku a také Soudní dvůr tedy pracují s oběma varianty

Od pojmu „matky" dle bulharského práva musíme odlišit pojem předek v přímé linii dle směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států (Směrnice). I kdyby V. M. A. nebyla považovaná za „matku" Sarah dle bulharského práva, dle práva EU je jistě jejím předkem v přímé linii. Soudní dvůr potvrdil právní názor judikovaný ve věci Coman a upřesnil, že pojem „potomek v přímé linii" dle čl. 2 odst. 2 písm. c) směrnice se vztahuje na všechny děti občanů EU. Včetně společných dětí ze stejnopohlavního manželství.

Národní identita jako ochranný štít

V souladu s čl. 4 odst. 2 SEU Unie ctí národní identitu členských států, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech. Tuto povinnost Unie lze chápat jako povinnost respektovat rozdílnost a jedinečnost každého členského státu. Národní identita dle Juliane Kokott není pouze jeden z legitimních cílů, který lze zohlednit při posuzování případného odůvodnění omezení práva na volný pohyb.

Naopak je jakýmsi ochranným štítem, který chrání základní politické a ústavní systémy vlastní každému členskému státu před integrační činností Unie. Tento pojem tudíž vymezuje pravomoci mezi Unií a členskými státy. Z toho vyplývá, že Soudní dvůr smí vykonávat pouze omezený přezkum opatření přijatých členskými státy za účelem ochrany jejich národní identity. S ohledem na zásadu přednosti unijního práva se však zmíněný omezený přezkum může použít jenom na základní využití dotčené identity.

Dle předkládajícího soudu spočívá porušení bulharské národní identity v tom, že rodný list se odchyluje od pojetí tradiční rodiny zakotveného v čl. 46 odst. 1 bulharské ústavy. Tento představuje z právního hlediska základ rodinného a dědického práva, jakož i jednu ze základních hodnot bulharské společnosti. Toto pojetí vede nutně k tomu, že dítě může mít pouze jedinou matku (a jediného otce).

Rozdíl v tom, kdy je možné aplikovat omezený přezkum za účelem ochrany národní identity, je možné ilustrovat na daném případu. Pokud by Bulharsku muselo uznat V. M. A. jako matku dle bulharského práva, na základě rodného listu vydaného ve Španělsku, muselo by také uznat právní účinky manželství, které dle jejich rodinného práva neexistuje. Mohlo by tedy zasáhnout do hmotného práva a tedy i národní identity Bulharska.

Jiná je situace, kdy má členský stát povinnost vydat průkaz totožnosti svému občanovi na základě rodného listu vydaného jiným státem. Taková povinnost totiž neznamená, že členský stát musí ve vnitrostátním právu uznat stejnopohlavní manželství či rodičovství. Podobně jako v případu Coman a Sayn-Wittgenstein povinnost uznávaní výhradně pro účely výkonu práv občanů EU, odvozených z unijního práva nezakládá nová hmotná práva nebo výsady. Z tohoto důvodu nenarušuje národní identitu dotčeného členského státu.

Právo svobodně se pohybovat a pobývat v EU

Soudní dvůr konstatoval, že nevydání dokladu to-

Evropská unie musí respektovat pluralitu hodnot členských států a jejich národní identitu [2]

tožnosti dítěti, které je občanem EU, je neproporcionálním omezením práva volného pohybu.
Členský stát má povinnost takový doklad malé Sarah vydat, dokonce i bez vydání bulharského rodného listu.

Na podobě a formě dokladu nezáleží, součástí nicméně musí být také uvedení obou matek jako rodičů. Kdyby byla totiž v rámci výkonu svého práva svobodně se pohybovat připravena o vazbu na jednoho ze svých rodičů, jednalo by se o porušení práv vycházejících z čl. 7 a 24 Listiny základních práv Evropské unie. Závěrem soud ještě poznamenal, že skutečnost, že druhá matka je státní příslušnicí Británie, nemá na danou situaci žádný vliv.

Význam pro LGBTQ+ občany Evropské unie a otevřené otázky

Otázka rodičovství stejnopohlavních párů je velice aktuální, a tudíž má rozhodnutí ve věci Pančarevo pozitivní praktický význam. Nicméně mnoho otázek stále ostává nezodpovězených. Jak se vyjádřila slovenská právnička a členka hnutí Progresivní Slovensko Lucia Plaváková, toto rozhodnutí pravděpodobně pomůže jenom těm rodičům, z kterých má jeden slovenské občanství a druhý občanství jiného členského státu.

Akademička Alina Tryfonidou rozvíjí tuto myšlenku v stejné linii a zdůrazňuje, že rodiče, kteří nevyužívají své právo volného pohybu, nespadají pod ochranu evropského práva judikovannou v této věci. Členský stát, ve kterém pobývají, tak může nadále neuznávat jejich rodičovství vzniklé a uznané v jiném členském státě. Také není jasné, zdali rodičovství stejnopohlavních párů musí být uznané pouze za účelem sjednocení rodiny, nebo pro všechny právní účely.

Tyto nejasnosti mohou být brzy vyřešené, buď soudně skrz rozhodnutí Soudního dvora v momentálně řešené téměř totožné věci *C-2/21, Rzecznik Praw Obywatelskich*, nebo také legislativně skrz návrh Komise, který je očekáván v druhé polovině roku 2022. Tento má být vydaný na základě LGBTQ+ Equality strategy, která si klade za cíl uznávání rodičovství mezi členskými státy, duhové rodiče nevyjímaje.

Zdroje

De Groot, David, EU law and the mutual recognition of parenthood between Member States : the case of V.M.A. v Stolichna Obsthina.
[Global Governance Programme], Leden 2021 (https://cadmus.eui.eu//handle/1814/69731)

Evropská komise. 2020. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020-2025. Brusel.

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698&from=EN)

Lyubenova, Denitsa. Rights of Rainbow Families in Cross-border relations: The ECJ case of Baby Sarah. WorldPride and EuroGames in Copenhagen and Malmö, 12–22 August 2021. 18. srpen 2021 (https://copenhagen2021.com/human-rights/human-rights-conference/break-out-sessions/rights-of-rainbow-families-in-cross-border-relations-the-ecj-case-of-baby-sarah/?fbclid=IwAR0cAnmlaa_ThwT7D1-C2hC5PpxQY5h9IKr0TBgg0Kwzga5kPCC0J2_FtzE7)

Soudní dvůr Evropské unie. Rozsudek druhého senátu ve věci C-208/09, 22. prosince 2010

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0208&from=EN)

Soudní dvůr Evropské unie. Rozsudek velkého senátu ve věci C-490/20, 14. prosince 2021

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020CJ0490&from=CS)

Soudní dvůr Evropské unie. Rozsudek velkého senátu ve věci C-673/16, 5. června 2018

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CJ0673&from=EN)

Soudní dvůr Evropské unie. Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ve věci C-490/20, 15. dubna 2021 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020CC0490&from=CS)

Tryfonidou, Alina. The Cross-Border Recognition of the Parent-Child Relationship in Rainbow Families under EU Law: A Critical View of the ECJ's V.M.A. ruling. European Law Blog. 21 prosince 2021. (https://europeanlawblog.eu/2021/12/21/the-cross-border-recognition-of-the-parent-child-relationship-in-rainbow-families-under-eu-law-a-critical-view-of-the-ecjs-v-m-a-ruling/)

Fotografie

[1] Rozhodnutí ve věci Pančarevo usnadní život duhovým rodinám v Evropské unii. Lesbian mothers sharing a special moment, autor: Zeepix1, 12. červenec 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Evropská unie musí respektovat pluralitu hodnot členských států a jejich národní identitu. Kostel v Amsterdamu, autor: Ivana Jesenská, zdroj: Osobní archív autorky článku.

[3] Soudní dvůr momentálně řeší věc C-2/21, Rzecznik Praw Oby-

Soudní dvůr řeší věc C-2/21 týkající se práv stejnopohlavních rodičů v Polsku [3]

Aktuality evropské sekce

Anna Kačmaříková

ESLP: Při rozhodování o náhradních formách rodinné péče je potřeba zohlednit kulturní a náboženské zázemí dítěte

ESLP v prosinci doplnil svou judikaturu týkající se rodinných záležitostí o nové rozhodnutí. Jde o další kapitolu případu somálské dívky, která v 16 letech uprchla spolu se svým tříměsíčním synem do Norska. Tamní úřady jí z důvodu zanedbávání péče dítě následně odebraly a umístily je do pěstounské rodiny.

Rozsudek z prosince 2021 ve věci *Abdi Ibrahim proti Norsku* se týká otázky, zda došlo k porušení článku 8 Úmluvy tím, že norský nejvyšší soud v rozporu s přáním matky muslimského vyznání rozhodl o adopci dítěte stávajícími pěstouny – praktikujícími evangelíky. Podle ESLP norské soudy pochybily, když v rámci posuzování vhodnosti adopce dostatečně nezohlednily náboženské a kulturní zázemí dítěte. To je totiž při rozhodování o nejlepším zájmu dítěte potřeba považovat za významný faktor.

Stížnosti proti postupu norských úřadů v oblasti péče o děti nejsou neobvyklými. V návaznosti na reakce veřejnosti, a především na kritiku ze strany ESLP, nicméně dochází k pozitivním změnám norské legislativy v rodinněprávní oblasti. Štrasburský soud se letos v lednu zabýval také kauzou rodiny Michalákových, kdy norské úřady v roce 2011 odebraly českým rodičům dva nezletilé syny z důvodu zanedbávání a zneužívání. V tomto případě však rozhodl, že k porušení Úmluvy nedošlo, neboť Norsko odebrání dětí dostatečně odůvodnilo.

ESLP: Chybějící legislativní úprava domácího násilí je porušením článku 3 Úmluvy

Smutnému fenoménu domácího násilí je ve většině evropských zemí věnována pozornost také v rámci vnitrostátních trestních předpisů. Jinak je tomu v Rusku, kde podobná úprava prozatím chybí. To bylo předmětem stížnosti čtyř ruských žen, které násilné zacházení ze strany partnera zakusily, nicméně i přes nahlášení jednotlivých incidentů fyzického násilí a výhružek ruská policie nejenže včas nezasáhla, ale také odmítla zahájit vyšetřování.

Kulturní a náboženský kontext dítěte hraje významnou roli [1]

Ve svém prosincovém rozsudku ESLP rozhodl, že v daném případě došlo k porušení zákazu nelidského či ponižujícího zacházení. Stěžejním pochybením je absence úpravy domácího násilí nebo jiné odpovídající skutkové podstaty trestněprávními předpisy. V případech stěžovatelek mělo také dojít k proaktivnímu a efektivnímu zhodnocení rizika, k čemuž by policie měla být vedena např. prostřednictvím speciálních kurzů.

Zajímavostí je, že ESLP v této souvislosti shledal také porušení zákazu diskriminace, neboť dlouhodobě lhostejný přístup ruské vlády k problematice domácího násilí a systémové problémy ve vedení soudních řízení napomáhají k neustálému zvyšování frekvence výskytu domácího násilí. Jde tedy o strukturální předpojatost, která je ve vztahu k obětem takového zacházení diskriminační.

SDEU: Zrušení amnestie je přípustným důvodem pro vydání Evropského zatýkacího rozkazu

SDEU se v prosinci 2021 vyjádřil k otázce, zda předchozí zastavení trestního stíhání na základě

amnestie premiéra brání vydání Evropského zatýkacího rozkazu (EZR) v situaci, kdy byla amnestie následně zrušena. Tak tomu bylo v případě bývalých členů slovenských bezpečnostních služeb, kteří aktuálně znovu čelí obvinění ze spáchání několika trestných činů, včetně údajného únosu syna tehdejšího prezidenta v roce 1995.

Ačkoli je dle slovenského práva zastavení trestního stíhání na základě amnestie ekvivalentem zprošťujícího rozsudku, podle SDEU je možné namítat porušení zásady ne bis in idem pouze v situaci, kdy došlo k řádnému prošetření a rozhodnutí o trestní odpovědnosti stíhané osoby. Opačný přístup by vedl k nespravedlivé beztrestnosti těch, kteří trestný čin skutečně spáchali. EZR tedy může být platně vydán.

Generální advokát: Nařízení o podmíněnosti je v souladu s právem EU

V prosinci 2020 přijala EU nařízení, které zavedlo tzv. režim podmíněnosti na ochranu unijního rozpočtu. Za tímto účelem může Evropská komise v případech, že ze strany členského státu dojde k porušení principů právního státu, pozastavit platby z unijního rozpočtu nebo suspendovat schválení jednoho nebo více programů, které jsou skrze společný rozpočet financovány.

Nařízení žalobou napadlo Maďarsko a Polsko, které namítaly absenci právního základu nařízení, neslučitelnost s článkem 7 SEU a porušení principu právní jistoty. Vzhledem k aktuálnímu vývoji v obou státech je totiž pravděpodobné, že by k případné aplikaci nových pravidel mohlo dojít právě vůči nim.

Podle generálního advokáta Campos Sánchez-Bordona je dostačujícím právním základem pro vydání nařízení článek 322 SFEU. Jeho cílem pak není zavést sankční mechanismus podobný článku 7 SEU, ale vytvořit nástroj ochrany společných hodnot. Soulad se zásadou právní jistoty lze dovodit z předpokladu, že členské státy jsou si dlouhodobě vědomy principu právního státu a závazků z něj vyplývajících. SDEU tak žalobu Maďarska a Polska pravděpodobně zamítne.

Podmíněnost kritizuje hlavně Maďarsko a Polsko [2]

ESLP: Stížnost ohledně dortu pro LGBTQ+ komunitu odmítnuta z procesních důvodů

ESLP se v lednu zabýval známým případem britského cukrářství, jehož majitelé odmítli upéct dort s nápisem *„podpora manželství homosexuálů“* s odůvodněním, že jakožto křesťané nechtějí podporovat sňatky stejnopohlavních párů. Štrasburský soud stížnost zákazníka Garetha Lee shledal nepřípustnou z důvodu nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, neboť v rámci řízení před britskými soudy pan Lee nenamítal porušení Úmluvy. Zatím tedy není možné říci, zda byl postup cukrářů v souladu s Úmluvou, protože ESLP se z procesních důvodů jádrem stížnosti nezabýval.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Abdi Ibrahim proti Norsku. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214433).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci E.M. a další proti Norsku. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-215176).

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Tunikova a ostatní proti Rusku. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194607).

Soudní dvůr Evropské unie. Rozsudek třetího senátu ve věci C-203/20, 16. prosince 2021 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62020CJ0203).

Soudní dvůr Evropské unie. Stanovisko generálního advokáta ve spojených věcech C-156/21 a C-157/21 PPU, 2. prosince 2021 (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-12/cp210217en.pdf).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci Lee proti Spojenému království. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soudpro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-202151).

Fotografie

[1] Kulturní a náboženský kontext dítěte hraje významnou roli. Muharram in cities and villages of Iran-342 16 (157) autor: Payam Moein, 3. prosince 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Podmíněnost kritizuje hlavně Maďarsko a Polsko. Mateusz Morawiecki bierze udział w szczycie Rady Europejskiej w Brukseli (2020.12.11) 9, autor: Krystian Maj, 11. prosince 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 PL.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová

Prezidentské volby v Hondurasu: Jak si povede první žena v čele státu?

Michaela Kučerová

Demokratickým zvolením první prezidentky začíná v Hondurasu nová etapa. Xiomara Castro se zasazuje o posílení místního demokratického směřování, boj proti korupci a zlepšení celkové ekonomické situace v zemi. I přes naději na změnu, kterou její zvolení představuje, však některé obavy z budoucího směřování Hondurasu přetrvávají.

Drtivé vítězství

Drtivým vítězstvím v listopadových prezidentských volbách se do čela Hondurasu dostala Xiomara Castro se svou levicovou opoziční stranou Svoboda a znovuzaložení (LIBRE). Stala se tak první prezidentkou Hondurasu a současně v pořadí sedmou prezidentkou zemí latinskoamerického regionu.

Navzdory strachu ze zmanipulování voleb Národní stranou Hondurasu (PNH) a předvolebnímu zastrašování vyhrála Castro nad svým největším oponentem Nasri Asfurem z pravicové PNH, a to s náskokem téměř 20 procentních bodů.[1] Její vítězství tak ukončuje dvanáctiletou vládu této strany. Asfura, který je zároveň starostou hlavního honduraského města Tegucigalpa, její výhru uznal.

Lidé protestující v Hondurasu [2]

Xiomara Castro v roce 2007 [1]

Předešel tím opakování událostí doprovázejících předchozí prezidentské volby v zemi z roku 2017, kdy bývalý honduraský prezident Juan Orlando Hernández vyhrál nad svým oponentem zhruba o jeden a půl procentního bodu na základě výsledků volební komise pod jeho sférou vlivu. Po rozporování výsledků Hernándezovým oponentem, Salvadorem Nasrallou, nastaly v zemi protesty, které si vyžádaly více než dvacet obětí. O tři týdny později vyhlásila vláda Hernándeze vítězem.[2]

Naděje na „světlé zítřky"?

Pro mnohé je Castro nadějí na zlepšení současné situace v zemi. Se svým programem se plánuje zaměřit především na zavedení tzv. demokratického socialismu, od něhož si slibuje sjednocení země a zlepšení životních podmínek místních.

Toho se bude snažit docílit například postupným přetvořením kapitalistického neoliberalismu v alternativní model „plánované socialistické ekonomiky“ v podobě limitování tržních sil nebo vytvořením ministerstev pro plánování sociálního a ekonomického rozvoje. Tento typ ekonomického systému je do jisté míry postaven na společném vlastnictví a kontrole některých výrobních prostředků. Podobná myšlenka byla v Hondurasu v minulosti už jednou předmětem úvah. V některých podnicích proto panuje znepokojení z možného vyvlastňování majetku státem. Castro však uvedla, že vyvlastňovat neplánuje.

Pro novou prezidentku je také důležité téma dekriminalizace potratů, boj proti zločinu a obchodu s drogami a vytvoření nové protikorupční komise pod záštitou OSN. Svým levicovým zaměřením tak Castro zařazuje Honduras do znovuzrození tzv. růžového přílivu levicových vlád napříč Latinskou Amerikou, který započal v roce 2018 zvolením levicového prezidenta Andrése Manuela Lópeze Obradora v Mexiku.[3]

Rodina nade vše

Přestože volby proběhly řádně a obešly se bez násilí, v zemi panují obavy, že zvolením Xiomary Castro může v Hondurasu započít vláda rodinného klanu tak, jak se tomu stalo například v sousední Nikaragui. Tam od roku 2007 vládne rodina Ortegových. Castro je totiž manželkou bývalého prezidenta Hondurasu, Manuela Zelayi, kterého svrhla armáda na základě rozhodnutí Honduraského nejvyššího soudu během státního převratu v roce 2009. Právě tato událost stála u začátku politické činnosti Castro.

V reakci na svržení svého manžela začala Castro pořádat hromadné protivládní protesty, na nichž převrat odsuzovala. I přes svůj neúspěch dostat Zelayu zpět do úřadu, stály tyto protesty za zrodem politické strany LIBRE, kterou v roce 2011 Zelaya založil. Za tu pak Castro poprvé neúspěšně kandidovala v prezidentských volbách v roce 2013 na post prezidentky, a v roce 2017 na post viceprezidentky.

Jelikož Zelaya, nemohl kandidovat kvůli ústavnímu zákazu, začal se namísto toho aktivně podílet na volební kampani své nepříliš politicky zkušené manželky. To přispělo k přesvědčení, že Castro je pouhou loutkou Zelayi. Kvůli těmto spekulacím se do prezidentské kampaně v loňském roce namísto Zelayi zapojil syn Castro, Héctor. Zelaya se však jakožto úřadující předseda LIBRE stane podle předpokladů médií jejím prezidentským poradcem. Dcera Castro, Hortensia, a bratr Zelayi, Carlos, pak údajně obsadí pozice náměstků. Vzhledem k pravděpodobné existenci rodinných vazeb u osob v nejvyšších politických kruzích okolo Castro se jeví strach z možného ovládnutí Hondurasu rodinným klanem jako oprávněný.

Hrozba nepotismu pak stojí v přímém kontrastu s některými předchozími prohlášeními Castro, ve kterých, mimo jiné, kritizuje podobné počínání předchozích vlád. V roce 2014 nová honduraská prezidentka například prohlásila, že v případě výhry ve všeobecných volbách v roce 2021 bude prosazovat ustavení celostátního ústavodárného shromáždění, které by připravilo změnu ústavy. Dle jejího přesvědčení by pak měl první článek nové ústavy klást důraz právě na omezení nepotismu a důležitost svobodného a nezávislého Hondurasu.

Po nás potopa

Politická (ne)závislost Xiamary Castro však není jedinou překážkou ke zlepšení situace v Hondurasu. Nově zvolená prezidentka totiž začne vykonávat svůj mandát v zemi, která se potýká s řadou problémů vzniklých během vlády PNH. Země čelí vysoké míře korupce, která se zvýšila po neobnovení mandátu protikorupční komise fungující pod

Bývalý prezident Juan Orlando Hernández [3]

záštitou Organizace amerických států (OAS) na začátku roku 2020.

Nejvyšší představitelé PNH pak často sami figurují v mnoha politických a korupčních kauzách. Bývalý prezident Hernández se během výkonu svého mandátu opětovně pokoušel o narušení právního státu a nezávislosti soudnictví. Mimoto čelí obvinění státních zástupců v USA ze státem podporovaného pašování drog. Jeho bratr Juan Antonio byl dokonce z tohoto důvodu v USA v roce 2019 odsouzen a potrestán doživotním trestem odnětí svobody. Ani Asfura není vyšetřovatelům neznámý. V roce 2020 byl obviněn ze zpronevěření 700 tisíc amerických dolarů a stejně jako další světoví politici byl zapleten v offshoreové kauze Pandora Papers.

Nejspíše i to bylo důvodem přijetí nového zákona v roce 2020, který umožňuje výrazné snížení trestů za korupční kauzy či dokonce přerušení vyšetřování a stíhání takových případů. Zákon se vztahuje i na obchodování s drogami, které představují další významný problém Hondurasu. Prodej drog je rozšířený do takové míry, že ho zahraniční pozorovatelé země označují za narkostát.

Lidskoprávní organizace také poukazují, že vládě není cizí násilí na svém vlastním obyvatelstvu. Na základě svých nařízení Hernández a jeho vláda umožnili represe proti protivládním protestujícím za použití hrubé a nepřiměřené síly vojenskými a policejními složkami. Ty si vyžádaly desítky mrtvých a stovky zraněných v řadách protestujících i náhodných procházejících. Honduras se také potýká s vysokou mírou kriminality a činností gangů. Není proto překvapující, že Honduras dlouhodobě patří k zemím s nejvyšším počtem vražd na světě. [4]

Lidé protestující v Hondurasu [4]

Země navíc čelí humanitární a ekonomické krizi způsobené mimo jiné tropickými bouřemi Eta a Iota v roce 2020 i pandemií COVID-19. Živelné události vedly k nárůstu už tak vysokého počtu obyvatel nacházejících se pod hranicí chudoby a nedostatku státních prostředků na pomoc postiženým. I proto stále mnoho Hondurasanů prchá do USA.

Splnění předvolebních slibů hatí i nedávné otřesy v honduraském Národním kongresu, který po rebelii členů strany LIBRE zůstává prozatím rozdělen na dva paralelní bloky. To ohrožuje snahy Castro o získání legislativní většiny nutné pro prosazení zákonodárných změn.

Přestože Xiomara Castro přináší naději, že se Honduras vydává cestou prosperity státu i místního obyvatelstva, její politická nezkušenost společně s množstvím problémů, kterým země čelí, vyvolávají pochyby, že v zemi skutečně nastane změna.

Poznámky

[1] Xiomara Castro získala 53 procentních bodů, Nasry Asfuru pak podpořilo 34 procent voličů.

[2] Sama Hernándezova kandidatura přitom vzbuzovala kontroverze. Honduraská ústava totiž zakazuje kandidovat ve dvou volebních obdobích. Aby mohl Hernández kandidovat, Nejvyšší soud složený z nově dosazených soudců tento zákaz změnil v kontroverzním rozhodnutí v roce 2015.

[3] Růžový příliv označuje jev z přelomu tohoto tisíciletí, kdy v zemích Latinské Ameriky došlo k ukončení vlády pravicových stran a nástupu levice. Tato vlna je především spojována se zvolením venezuelského prezidenta Huga Cháveze v roce 1998 a uruguayského prezidenta Tabaré Vázqueze v roce 2004. Příliv je pak označován jako růžový, neboť symbolizuje nastolení lehčí socialistické (růžové) verze tradičně rudého komunismu v tomto regionu.

[4] Podle databáze Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v zemi v roce 2020 připadalo 36,3 vražd na 100 tisíc obyvatel. Celkově tak v Hondurasu bylo v roce 2020 spácháno 3598 vražd.

Zdroje

Aikman Cifuentes, Julia a Beltrán, Adriana. A Year of Setbacks to Honduras' Anti-Corruption Efforts. WOLA Advocacy for

Human Rights in the Americas. 4. února 2021 (https://www.wola.org/analysis/honduras-anti-corruption-efforts/).

Amnesty International. Honduras: Exercising the right to protest has a high cost for those who dare take to the streets. Amnesty International. 5. července 2019 (https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/07/honduras-ejercer-derecho-protesta-tiene-alto-costo/).

Associated Press. Honduran congress splits, threatens new president's plans. The Independent. 22. ledna 2022 (https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/congress-tegucigalpa-national-party-honduras-parties-b1999042.html).

Associated Press. Honduras election challenges long-ruling National Party. Al Jazeera. 28. listopad 2021 (https://www.aljazeera.com/news/2021/11/28/honduras-election-challenges-long-ruling-national-party).

Associated Press. Honduras: Opposition candidate Xiomara Castro claims election victory. Deutsche Welle. 29. listopadu 2021 (https://www.dw.com/en/honduras-opposition-candidate-xiomara-castro-claims-election-victory/a-59964171).

Associated Press. Honduras to get first female president after ruling party concedes defeat. The Guardian. 1. prosince 2021 (https://www.theguardian.com/world/2021/dec/01/honduras-to-get-first-female-president-after-ruling-party-concedes-defeat).

Arana Araya, Ignacio a Guerrero Valencia, Carolina. President of Honduras is a former first lady. Expect to see more former first ladies running for office. The Washington Post. 10. prosince 2021 (https://www.washingtonpost.com/politics/2021/12/10/hondurass-new-president-is-former-first-lady-expect-see-more-former-first-ladies-running-office/).

BBC. Honduras drugs: President's brother gets life in prison. BBC. 31. března 2021 (https://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-56589088).

El Heraldo. Libre propone conducir a Honduras al socialismo y derogar la constitución. El Heraldo. 7. dubna 2014 (https://www.elheraldo.hn/pais/581815-214/libre-propone-conducir-a-honduras-al-socialismo-y-derogar-la-constitucion).

Ernst, Jeff. 'She's the only option': Hondurans hope Xiomara Castro can lead the nation in a new direction. The Guardian. 24. listopadu 2021 (https://www.theguardian.com/world/2021/nov/24/honduras-presidential-election-xiomara-castro-nasry-asfura).

Xiomara Castro mluví k protestujícím [5]

Ernst, Jeff. Honduras-U.S. Relations Get a Reset. Foreign Policy. 10. prosince 2021 (https://foreignpolicy.com/2021/12/10/honduras-election-xiomara-castro-us-relations-migration/).

Gies, Heather. Hernandez declared winner in Honduras disputed election. Al Jazeera. 18. prosince 2017 (https://www.aljazeera.com/news/2017/12/18/hernandez-declared-winner-in-honduras-disputed-election).

Hare, Tom a Rivero Fuentes, María Estela. As democracy wanes in Central America, citizens vote with their feet. The Hill. 19. listopadu 2021 (https://thehill.com/opinion/international/582334-as-democracy-wanes-in-central-america-citizens-are-voting-with-their).

Human Rights Watch. Honduras: Events of 2019. Human Rights Watch (https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/honduras).

La Tribuna. Los Zelaya-Castro de la lucha en calles al retorno fulgurante a la vida pública. La Tribuna. 6. prosince 2021 (https://www.latribuna.hn/2021/12/06/los-zelaya-castro-de-la-lucha-en-calles-al-retorno-fulgurante-a-la-vida-publica/).

Malkin, Elisabeth. Honduran President Declared Winner, but O.A.S. Calls for New Election. 17. prosince 2017 (https://www.nytimes.com/2017/12/17/world/americas/honduran-presidential-election.html).

OCHA. Honduras: Humanitarian Response Plan (August 2021 - December 2022). Relief Web. 19. listopadu 2021 (https://reliefweb.int/report/honduras/honduras-humanitarian-response-plan-august-2021-december-2022).

Página 12. Honduras: Nasry Asfura, el candidato oficialista bajo la sombra de los Pandora Papers. Página 12. 15. ledna 2022 (https://www.pagina12.com.ar/385661-honduras-nasry-asfura-el-candidato-oficialista-bajo-la-sombr).

Palencia, Gustavo. Castro vows to pull Honduras 'out of the abyss' as first female president. Reuters. 29. listopadu 2021 (https://www.reuters.com/world/americas/sundays-election-xiomara-castro-could-end-two-party-rule-honduras-2021-11-25/).

Speck, Mary. Amid Democratic Disillusionment, Can Honduras' Historic Election Bring Change? United State Institute of Peace. 2. prosince 2021 (https://www.usip.org/publications/2021/12/amid-democratic-disillusionment-can-honduras-historic-election-bring-change).

UNODC. DATAUNODC: Homicide Country Data. (https://datausnodc.un.org/content/homicide-country-data).

Vivanco, José Miguel. The rule of law is disintegrating in Central America. Human Rights Watch. 28. října 2021 (https://www.hrw.org/news/2021/10/28/rule-law-disintegrating-central-america).

Fotografie

[1] Xiomara Castro v roce 2007. Xiomara Castro on August 07, 2007 (cropped), autor: Ricardo Stucker/PR, 7. srpna 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 BR.

[2] Lidé protestující v Hondurasu. HondurasSolidarity_IMG_2627-1, autor: Peg Hunter, 27. ledna 2018, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[3] Bývalý prezident Juan Orlando Hernández. 2019 FEB 28 Permanent Council to Receive President of Honduras, autor: Juan Manuel Herrera/OAS, 28. února 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[4] Lidé protestující v Hondurasu. HondurasSolidarity_IMG_2612-1, autor: Peg Hunter, 27. ledna 2018, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[5] Xiomara Castro mluví k protestujícím.Xiomara de Castro dirigiendose a los manifestantes, autor: hablaguate, M. Santos, R. Irias, 6. července 2009, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Ondřej Kaška

Kanada zakázala konverzní terapii, praktiku léta odmítají zdravotnické organizace i OSN

Zákon zakazující konverzní terapii vstoupil v Kanadě v platnost v lednu tohoto roku. Tato metoda stojí na přesvědčení, že lze změnit sexuální orientaci člověka psychoterapeutickou nebo lékařskou cestou.[1] V zemi tak nikdo nesmí kohokoliv nutit podstoupit tuto praktiku či odvézt nezletilého do zahraničí za účelem jejího absolvování. Metodu nelze také propagovat a nikdo z ní nesmí profitovat. Za porušení tohoto zákona hrozí až pět let vězení.

Na škodlivost této praktiky upozornila mimo jiné Panamerická zdravotnická organizace v roce 2012, o čtyři roky později metodu kritizovala také Světová psychiatrická organizace. K zákazu konverzní terapie vyzval členské státy Evropské unie Evropský parlament v březnu 2018, o dva roky později vyzvala státy k celosvětovému zákazu OSN. Přesto většina států metodu mimo zákon nepostavila.

Kanada se tak tímto krokem přidala k hrstce zemí jako je Malta, Německo, Ekvádor, Brazílie, Taiwan a dvěma desítkám států USA, které zcela nebo částečně konverzní terapii zakazují. Návrh zákona na její zákaz je připraven k projednání v parlamentech dalších zemí včetně Nového Zélandu, Mexika, Španělska a Velké Británie. Ve Francii návrh zákona již schválily obě komory parlamentu v prosinci, k jeho vyhlášení chybí už jen podpis prezidenta.

Po světě je vězněno téměř pět set novinářů, čtvrtina z nich v Číně

Podle nevládní organizace Reportéři bez hranic (RBZ) se ve věznicích po celém světě nacházelo ke konci loňského roku 488 novinářů, z toho 60 žen. Jde o nejvyšší evidované číslo od roku 1995, kdy RBZ začali tyto počty monitorovat. Nejvíce, a to více než 120 novinářů, je vězněno v Číně, která toto prvenství drží již pět let. Více než 40 žurnalistů se nachází ve vietnamských věznicích, o osm méně pak v saudskoarabských. Mezi pět nejrepresivnějších zemí se nově dostaly Myanmar a Bělorusko.

Prataseviče zatkl Lukašenkův režim loni v květnu [1]

Naopak počet zavražděných novinářů byl v uplynulém roce nejnižší za posledních 18 let. K meziročním poklesům dochází především díky stabilizaci konfliktů v Sýrii, Iráku, Jemenu a dalších válečných oblastech. Bezmála dvě třetiny novinářů byly zabity v neválečných zónách, nejvíce pak v Mexiku. Ke dvěma vraždám došlo v uplynulém roce i v zemích Evropské unie, konkrétně v Řecku a Nizozemí. Celkem pak bylo v Evropě zavražděno šest novinářů, což je nejvíce od roku 2015, kdy došlo k teroristickému útoku na pařížskou redakci satirického časopisu Charlie Hebdo.

Svoboda na internetu jedenáctý rok po sobě klesla, nejvíce v Myanmaru

Celosvětová internetová svoboda je již jedenáct let meziročně na ústupu, vyplývá to ze zprávy americké nevládní organizace Freedom House. Situace v online prostředí se v uplynulém roce zhoršila ve třech desítkách zemí ze sedmdesáti sledova-

ných, tedy téměř v polovině. Nejvíce v Myanmaru, Bělorusku a v Ugandě. Naopak v osmnácti státech došlo ke zlepšení. Nejsvobodnější internet je na Islandu a v Estonsku.

Ve čtyřech z pěti sledovaných zemí byli lidé odsouzeni nebo uvězněni za své online projevy, fyzicky napadeni byli ve čtyřech ze sedmi. Dvě desítky vlád omezovaly přístup k internetu a blokovaly sociální sítě či komunikační platformy. Nejméně čtyřicet pět vlád včetně maďarské je podezíráno z využívání špionážních softwarů soukromých firem, které skrytě sbírají informace o chování uživatelů na internetu. Těmi měli být sledováni především opoziční politici, novináři a aktivisté. Na konci žebříčku se již sedmý rok po sobě umístila Čína, kde jsou nově za nezákonné považovány i projevy, kterými lidé na internetu urazí členy armády.

Americký prezident Biden podepsal zákon o předcházení nucené práce Ujgurů

Prezident Joe Biden na konci prosince podepsal zákon zakazující dovoz zboží, které bylo nuceně vyrobené příslušníky ujgurské, kazašské, kyrgyzské či jiné perzekuované muslimské menšiny v Sin-ťiangu, autonomní oblasti Číny. Legislativní návrh dříve jednomyslně schválila Sněmovna reprezentantů i Senát.

Zákon požaduje, aby americké Ministerstvo vnitřní bezpečnosti vytvořilo seznam subjektů, které vyrábí zboží za pomoci nucené práce, nebo které spolupracují s vládou v Sin-ťiangu na represích. Úřad celní a hraniční ochrany USA bude předpokládat, že zboží těchto firem bylo vyrobeno za využití nucené prace. Bez udělení výjimky nebude moci být importováno do USA.

Přijetí zákona přišlo rok a půl poté, co nezávislý australský think tank Australian Strategic Policy Institute (ASPI) přinesl důkazy o tom, že čínská vláda nutí nejméně 80 tisíc Ujgurů k nucené práci. Ti podle ASPI pracují v továrnách, které figurují v dodavatelských řetězcích více než osmdesáti světových značek včetně společnosti Apple, BMW, Samsung a Google.

EU pozastavila výcvik vojáků ve Středoafrické republice

Evropská unie pozastavila vojenskou výcvikovou misi ve Středoafrické republice (SAR).[2] Ze země stáhla 70 evropských instruktorů z osmi členských a pěti neunijních států. Velitel výcvikové mise Jacques Langlade de Montgros uvedl, že se část středoafrických vojáků dostala pod kontrolu žoldáků údajně napojených na Rusko, známých jako Wagnerova skupina. Ta je pojmenována podle bývalého ruského důstojníka vojenské zpravodajské služby (GRU) Dmitrije Utkina přezdívaného „Wagner".

Gay Pride v kanadském Torontu [2]

Skupinu by měl vlastnit Jevgenij Prigožin, blízký spolupracovník ruského prezidenta Vladimira Putina.

Podle OSN Wagnerovci podporují boje proti povstalcům, kteří se snaží svrhnout režim prezidenta Faustina-Archangea Touadéry. OSN také obdržela oznámení o závažném porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, kterého se mají Wagnerovci dopouštět.

Rozhodnutí o stáhnutí vojáků přišlo týden poté, co evropští ministři zahraničních věcí uvalili sankce na osoby a subjekty spojené s Wagnerovou skupinou. EU návrat svých instruktorů do SAR neumožní, dokud nebude mít jistotu, že Wagnerovci nevyužijí středoafrické vojáky, kteří prošli výcvikem mise. Africká země, ve které od roku 2013 probíhá ozbrojený konflikt, je podle ukazatelů OSN jednou z nejchudších na světě. Na jejím území se však nachází bohaté zásoby zlata, uranu a diamantů.

Poznámky:

[1] Konverzní terapie se v minulosti prováděla mnoha způsoby, zejména intervenčními pohovory, hypnózou, přeučováním chování nebo elektrošoky.

[2] Výcviková mise EU ve Středoafrické republice (EUTM RCA) působí v zemi od roku 2016. Jejím cílem je reformovat středoafrické ozbrojené síly. Evropští instruktoři poskytují strategické poradenství ministerstvu obrany a generálnímu štábu SAR, vzdělávají důstojníky a cvičí jednotky.

Zdroje

Australian Strategic Policy Institute. 2020. Uyghurs for sale ´Re-education,´ forced labour and surveillance beyond Xinjiang. ASPI Publishing. (https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2021-10/Uyghurs%20for%20sale%2020OCT21.pdf?VersionId=zlRFV8AtLg1ITtRpzBm7ZcfnHKm6Z0Ys)

Brzozowski, Alexandra. Fox, Benjamin. EU to review its African military missions following Wagner link. Euractiv.com. 17. prosinec 2021, (https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/eu-to-review-its-african-military-missions-following-wagner-link/)

European parliament. 2018. Subject: LGBTQI+ conversion therapies. Brusel: EU Publishing. (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-001339_EN.html)

Freedom House. 2021. Freedom on the net 2021: The Global Drive to Control Big Tech. Freedom House Publishing. (https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-09/FOTN_2021_Complete_Booklet_09162021_FINAL_UPDATED.pdf)

Hauser, Christine. Canada Bans 'Conversion Therapy'. The New York Times. 6. leden 2022, (https://www.nytimes.com/2022/01/06/world/canada/canada-conversion-therapy-law.html)

BBC NEWS.Wagner Group: Why the EU is alarmed by Russian mercenaries in Central Africa. 19. prosinec 2021, (https://www.bbc.com/news/world-africa-59699350)

Zengerle, Patricia. U.S. House passes measure clamping down on products from China´s Xinjiang. 15. prosinec 2021, (https://www.reuters.com/world/china/us-house-vote-compromise-version-uyghur-bill-2021-12-14/)

United States Department of State. 2021. The Signing of the Uyghur Forced Labor Prevention Act. Washington D.C.: U.S. Department of State Publishing (https://www.state.gov/the-signing-of-the-uyghur-forced-labor-prevention-act/)

United Nations. 2020. Report on conversion therapy. UN Publishing (https://undocs.org/A/HRC/44/53)

Reporters without borders. 2021. Round-up of journalists detained, killed, held hostage and missing in 2021. RSF Publishing. (https://rsf.org/sites/default/files/rsfroundup_2021.pdf)

Savage, Rachel. French parliament bans LGBT+ conversion therapy. Reuters. 14. prosinec 2021, (https://www.reuters.com/article/us-france-lgbt-lawmaking-idUSKBN2IT1X4)

UN News. Global ban needed on bogus 'conversion therapy', argues UN rights expert. 21. červen 2020, (https://news.un.org/en/story/2020/06/1066652)

Fotografie

[1] Ramana Prataseviče zatkl Lukašenkův režim loni v květnu Роман Протасевич, autor: Информационное агентство БелТА, 14. červen 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

[2] Gay Pride v kanadském Torontu, Toronto Gay Pride 2008, autor: Neal Jennings from Toronto, ON, Canada, 29. červen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.

[3] Vojáci ve Středoafrické republice Brussels Conference for the Central African Republic, 17 November 2016, autor: European External Action Service, 19. srpen 2016. zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

Vojáci ve Středoafrické republice [3]

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Pavel Doubek

Volby 2021: první test nového modelu

Kateřina Ochodková

Počátkem října 2021 se konaly volby do Poslanecké Sněmovny. Voliči o jejím složení rozhodli na základě nového volebního systému. Jak se projevil v říjnových volbách?

Nový volební systém bylo nutné přijmout poté, co jej Ústavní soud počátkem loňského února prohlásil za protiústavní a zrušil některé jeho základní prvky, metodu přepočtu hlasů na mandáty a uzavírací klauzule pro koalice.[1] Situaci zákonodárcům komplikoval fakt, že se na totožném znění novely musely shodnout obě komory parlamentu [2] a ke shodě muselo dojít ve velmi krátké době osmi měsíců.

Podoba nového systému

Přes řadu návrhů byl nakonec přijat model,[3] který lze označit za politický kompromis. Zachovává 14 volebních krajů, mění však způsob přepočtu hlasů na mandáty - za účelem zvýšení jeho proporcionality jsou mandáty přikazovány i ve druhém skrutiniu. Zůstává 5% uzavírací klauzule pro samostatně kandidující politickou stranu, mění se však uzavírací klauzule pro koalice (8 % pro koalici dvou a 11 % pro koalici tří a více politických stran).

Pokud strany tyto klauzule překročí, účastní se procesu přikazování mandátů. V něm nejprve dochází, prostřednictvím Hareovy kvóty [4] a metody největších zbytků, k určení počtu mandátů rozdělovaných v jednotlivých krajích. V nich jsou mandáty přikazovány stranám prostřednictvím Imperialiho kvóty.[5] Mandáty jí nepřikázané jsou, společně s nevyužitými hlasy jednotlivých stran, přeneseny do celostátního skrutinia. Prostřednictvím Hagenbach-Bischoffovy kvóty [6] a metody největších zbytků jsou v něm tyto zbytkové hlasy využity k přikázání zbylých mandátů.

V říjnu se v Česku konaly volby do PS [1]

Výhry a prohry voleb

Volby překvapily jak výsledky, tak fungováním nového systému. Dokonce zaznamenaly i několik rekordů. Volební účast byla nejvyšší od roku 1998, zúčastnilo se jich přes 65 % voličů. V důsledku nepřekročení uzavírací klauzule některými stranami však propadl více než milion hlasů, dosud nejvíce v historii České republiky. Pětina voličů tak není ve Sněmovně zastoupena. Poprvé v historii České republiky v ní nezískaly zastoupení ČSSD a KSČM.

Dosud nejvyšší zastoupení v historii České republiky však získaly ženy. Ve sněmovních lavicích jich zasedlo 51. K mandátu 16 z nich pomohl zisk přednostních hlasů. Na ty však doplatili kandidáti Pirátů. Osudovým se jim stala kombinace nízké 5% hranice pro přednostní přidělení mandátu a utvoření koalice s hnutím STAN s oblíbenými lokálními politiky.

Nový systém a volební paradoxy

Byť se vítězem voleb stala se ziskem 27,79 % hlasů voličů koalice SPOLU, obdržela o mandát méně než hnutí ANO, jemuž vyjádřilo podporu méně voličů, přesně 27,12 %. Kromě otázky, kdo je skutečným vítězem voleb, byla nastolena otázka další: Je nový systém skutečně poměrnější?

Příčina paradoxu leží dle politologů Daniela Kerekeše [7] a Tomáše Lebedy [8] v geografickém rozložení mandátů. Hnutí ANO mělo lepší výsledky v krajích, kde k zisku mandátu bylo třeba méně hlasů. První jmenovaný vysvětluje, že koalici SPOLU poškodili vlastní voliči: *„Pokud by se koalice SPOLU mohla vzdát 3857 až 6003 hlasů na jihu Čech, celý kraj by ztratil jeden mandát a získala by ho Praha. O ztracený jihočeský mandát by přišlo právě ANO a ten získaný v Praze by patřil SPOLU.“*

Nejen tento paradox, ale i celkové volební výsledky vyvolaly pochybnosti o úspěšnosti reformy. Tomáš Lebeda upozornil, že pokud by volby byly konány podle starého systému, výsledky by byly o třetinu poměrnější. Imperialiho kvóta přerozdělila v prvním skrutiniu 199 mandátů. Druhé skrutinium s jediným zbylým mandátem již nedokázalo korigovat nerovnosti způsobené různě velkými volebními kraji.

Soudy a volby

Historické byly volby i pro Nejvyšší správní soud (NSS). Ten obdržel bezprecedentní počet volebních stížností, celkem 210, dalších 22 jich přišlo pozdě. Ač většina z nich představovala pouze vadné kopie stejného vzoru, často nezpůsobilé k projednání, některé stížnosti mířily právě proti novému systému.

Hlavní kauzou se stala stížnost Pirátů a STAN zpochybňující § 48 a 50 volebního zákona, která upravují způsob přepočtu hlasů na mandáty dle Imperialiho kvóty. Problém byl spatřován v jejich chybném výkladu, vedoucímu k přidělení jediného mandátu ve druhém skrutiniu. Namísto toho mělo být ve druhém skrutiniu rozděleno sedm mandátů.

NSS návrhu nevyhověl. Nepřisvědčil výkladu stěžovatelů, protože neodpovídal systematice volebního zákona ani samotnému účelu napadených ustanovení. Tento výklad by totiž vedl k nutnosti se z třetího kroku přepočtu vrátit do prvního kroku a k tomu,

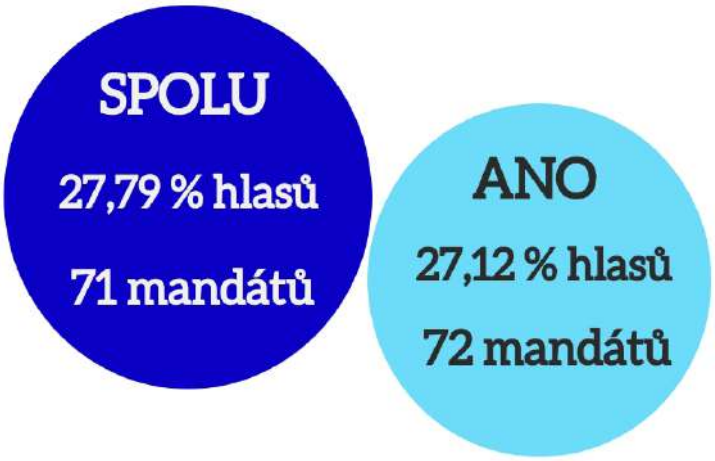

Paradox: Vítěz voleb nezískal nejvíce mandátů [2]

že v některých volebních krajích by bylo obtížnější získat mandát v prvním skrutiniu než v jiných.

Piráti a STAN proti rozhodnutí NSS podali ústavní stížnost, avšak Ústavní soud, jeden z aktérů loňské volební reformy, ji z procesních důvodů odmítl.[9] Podání, které ve skutečnosti nebylo ústavní stížností, ale jiným opravným prostředkem,[10] bylo totiž podáno opožděně.

Zhodnocení závěrem: byla „hvězdná hodina zákonodárce“ hvězdná?

Volební zákonodárce dostal od Ústavního soudu jasnou instrukci: přijmi takový systém, který naplňuje ústavní požadavek poměrného zastoupení. Na tom, jak moc poměrný má systém být, aby byl s ohledem na východiska loňského nálezu Ústavního soudu považován za ústavní, však nepanuje shoda a pravděpodobně nebude panovat ani v budoucnu.

Kupříkladu ústavní právník Jan Wintr se vyslovil, že by současný volební systém v testu ústavnosti obstál.[11] Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský pak upozornil na to, že je nevhodné hodnotit ústavnost systému po jediných volbách, neboť je nutné jej vystavit, prostřednictvím konání více voleb, různým situacím.[12]

Nicméně pokud se, byť na základě jediných voleb, ukazuje, že nový volební systém je přinejmenším problematický, proč by nemohl být kritizován? Prostřednictvím modelových výpočtů, které představují sice nedokonalý, ale stále nejlepší možný nástroj

jeho hodnocení, lze různé situace simulovat i bez nutnosti čekat na další volby. Již v tuto chvíli by tedy měl být nový systém analyzován a dle mého názoru i hodnocen z hlediska jeho ústavnosti. Ostatně v roce 2001 byl přezkoumáván, a následně pro svou protiústavnost zrušen, volební systém, podle kterého se žádné volby nikdy nekonaly.[13]

Ze zásad poměrného zastoupení pak politickým stranám plyne ústavní právo na poměrné zastoupení ve Sněmovně. Jde o požadavek, aby mandáty byly mezi strany se zastoupením ve Sněmovně rozděleny v poměru k hlasům obdrženým ve volbách a žádná strana tak nebyla podreprezentována ani nadreprezentována.Otázku ústavnosti nového systému by tedy vyřešil test proporcionality. Jelikož během samotné „hvězdné hodiny zákonodárce“ bylo vzneseno hned několik návrhů, které do tohoto práva mohly zasahovat méně,[14] jako hvězdnou ji hodnotit nemohu.

Poznámky

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 44/17,

[2] Čl. 40 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

[3] Nový volební systém byl zaveden zákonem č. 189/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

[4] Hareova kvóta vyjadřuje podíl počtu všech platných hlasů (čitatel) a všech rozdělovaných mandátů (jmenovatel).

[5] Kvóta Imperiali je modifikací Hareovy kvóty. Vychází z předpokladu, že se rozděluje o dva mandáty více.

[6] Hagenbach-Bischoffova kvóta je modifikací Hareovy kvóty. Vychází z předpokladu, že se rozděluje o jeden mandát více.

Volebním koalicím nově stačilo překonat uzavírací klauzule ve výši 8 % a 11 % [3]

[7] Kerekes, Daniel. 11. října 2021. Volební paradox. Kdyby koalice Spolu dostala v jižních Čechách méně hlasů, získala by poslance navíc. Deník N https://denikn.cz/724278/volebni-paradox-kdyby-koalice-spolu-dostala-v-jiznich-cechach-mene-hlasu-ziskala-by-poslance-navic/

[8] Guryčová, Kristýna. 15. října 2021. „Vyšší spravedlnosti“ se podle Lebedy ve volbách nedosáhlo. „Jedna zkušenost nestačí“ říká Rychetský. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/volby-prepocet-hlasu-na-mandaty-hnuti-ano-spolu-lebeda-rychetsky-novy-system_2110150500_kno

[9] Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. Pl. ÚS 41/21.

[10] Opravný prostředek podle čl. 87 odst. 1 písm. e) Ústavy, tedy opravný prostředek proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora.

[11] Tamtéž.

[12] Tamtéž.

[13] Nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000.

[14] Jako příklad lze uvést dva expertní návrhy formulované na odborné konferenci v Senátu. Podstata prvního z nich, formulovaného Markem Antošem, spočívala v přikázání procenta mandátů stranám v poměru odpovídající procentům obdržených hlasů a teprve poté jejich následné distribuce mezi volební kraje. Podstata druhého z nich, doporučovaného Tomášem Lebedou, spočívala v zavedení druhého skrutinia kompenzačního typu, tedy takového, v němž se přikazuje zákonem předem stanovený počet mandátů, ideálně 20-40. Pro proporcionalitu volebního systému by bylo příznivější i použití Hareovy kvóty namísto kvóty Imperiali, neboť jde o kvótu základní a ve své podstatě i „nejspravedlivější”.

Zdroje

Langášek, Tomáš. Konečná informace o projednávání volebních stížností. http://www.nssoud.cz/Konecna-informace-o-projednavani-volebnich-stiznosti/art/32927?tre_id=205

Pl._US_41_21_navrh.pdf. https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/Pl._US_41_21_navrh.pdf

Senát. 16. února 2021. Odborný seminář „Setkání odborníků v Senátu Parlamentu ČR nad nálezem Ústavního soudu k zákonu o volbách do Parlamentu ČR“. https://www.senat.cz/informace/galerie/videogalerie/video.php?id=791

ČSÚ. 10. října 2021. Ve volbách propadl milion hlasů, nejvíc v historii Česka. https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3383618-ve-volbach-propadl-milion-hlasu-nejvic-v-historii-ceska

Švec, Kamil a Ligas, Aleš. 11. října 2021. ANALÝZA: Voliči letos výrazně využili kroužkování, nad volbou přemýšleli. https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3384162-analyza-volici-letos-vyrazne-vyuzili-krouzkovani-nad-volbou-premysleli

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 5. listopadu 2021, č. j. Vol 202/2021-89

Fotografie

[1] V říjnu se v Česku konaly volby do Poslanecké sněmovny Volební místnost, autor: Ondřej Žváček, 18. říjen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

[2] Volební paradox: Vítěz voleb nezískal nejvíce mandátů, autor: Kateřina Ochodková, zdroj: Osobní archív autorky článku.

[3] Volebním koalicím nově stačilo překonat uzavírací klauzule ve výši 8 % a 11 %. Kampaň SPOLU Praha 2021, autor: Alois2018, 23. září 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Výroční zpráva BIS: Co dělají teroristé během lockdownu?

Marie Gavendová

Česká republika v roce 2020 čelila hrozbám ze strany Ruska a Číny, rostly také špionážní aktivity Iránu. Pandemie měla vliv na to, jak snadno lidé podlehnou dezinformacím,extremistická scéna ale nepředstavuje velké nebezpečí. Vyplývá to z výroční zprávy Bezpečnostní informační služby.

Bezpečnostní informační služba (dále jen „BIS“) shromažďuje a vyhodnocuje zpravodajské informace, o které se dělí s veřejností tak, aby to neohrozilo její činnost. Blíže fungování BIS a předešlou výroční zprávu popisuje článek v loňském čísle Bulletinu (viz Bulletin leden-únor 2021, s. 43).

Ruské velvyslanectví: diplomat, nebo špion?

BIS dlouhodobě považuje ruské aktivity za hrozbu pro Českou republiku. Všímá si nadměrného zastoupení ruských diplomatů – v roce 2020 mělo Velvyslanectví Ruské federace v Praze spolu s generálními konzuláty v Karlových Varech a v Brně dohromady 51 diplomatů a 87 administrativních pracovníků.[1] BIS upozorňuje na to, že část personálu využívá diplomatické postavení jako krytí a ve skutečnosti pracuje pro ruské zpravodajské služby.

Kvůli covidovým omezením zpravodajské služby částečně ztratily příležitost k navazování kontaktů v oblastech jako politika, akademická sféra či obchod. „O to více se zvyšoval ruský zájem o kontakty na české proruské a protisystémové entity a snaha o maximální využití omezených příležitostí pro budování kontaktů v regionech v rámci vojensko-memoračních akcí,“ uvedla BIS.

Zpráva se zmiňuje o kauze ricin, která se odehrála v březnu a dubnu roku 2020. Podle anonymní zprávy zaslané BIS měl do Česka přicestovat ruský agent s jedem ricin, kterým měl otrávit dva české komunální politiky. Ukázalo se však, že nebezpečí nebylo skutečné. Anonymní e-mail totiž pocházel od zaměstnance ruského zastupitelského úřadu, který chtěl poškodit svého kolegu.

V roce 2020 došlo k nárůstu kybernetických útoků [1]

BIS se nicméně domnívá, že incident byl „alespoň v konečné fázi režírován ze strany zpravodajských služeb Ruské federace“.

Čínský technologický pokrok

Čínské aktivity se v hledáčku BIS rovněž neobjevují poprvé. Ze zprávy vyplývá, že čínské zpravodajské služby úspěšně navazují kontakty v politickém prostředí, a to bez ohledu na ideologickou orientaci. Rizikové je také budování vlivu na půdě akademických institucí. Je možné, že ohrožení ze strany Číny se v příštích letech zvýší, protože podle čínského zákona o národním zpravodajství má každý její občan či organizace povinnost napomáhat čínské zpravodajské činnosti.

Čína v roce 2015 schválila plán Made in China 2025, díky kterému se chce dostat na pozici světového lídra v oblasti nejpokročilejších technologií. Chce zlepšit svou konkurenceschopnost a snížit závis-

lost na dovozu technologií. Program hovoří o 10 odvětvích, mezi které patří například pokročilé informační technologie, vozidla s menší spotřebou energie či s využitím alternativních energií nebo zemědělské vybavení.

V rámci tohoto plánu se Čína pokoušela získat zahraniční i české technologie a know-how. Podle BIS „aktuálně usiluje o získávání nově vyvíjených technologií, mezi které obecně patří robotické a autonomní systémy, aditivní výroba 3D tisku nebo nanotechnologie".

Zpravodajské činnosti Íránu

V posledních letech jsou íránské služby v Evropě aktivnější, nicméně v roce 2020 BIS nezaznamenala bezprostřední nebezpečí. Jako potenciální hrozby BIS spatřuje útoky na opoziční novináře nebo politické aktivisty z řad kurdské, sunnitské a obecně progresivní názorové opozice duchovního režimu. Útoky by mohly ohrozit perskou redakci Rádia Fardá (pod Rádiem Svobodná Evropa), které vysílá z Prahy.

Írán se na českých vědeckých pracovištích a univerzitách pokoušel získat poznatky, které se dají využít při šíření zbraní hromadného ničení (např. výbušniny). Na tato rizika reagují nařízení Evropské unie, která se snaží zajistit, aby osoby se vztahem k Íránu (např. bydlištěm v zemi) k těmto problematickým informacím neměly přístup. Instituce v České republice vykládají regulace poměrně přísně a zakazují nebo omezují studium obyvatelů Íránu na některých vysokoškolských oborech.[2]

Dezinformační a teroristická scéna

Pandemie koronaviru se projevila i na formování dezinformační scény a radikalizace společnosti. Odpor části společnosti proti koronavirovým opatřením vedl k propojení představitelů dezinformační scény a protestujících občanů, kteří na konspirační teorie reagovali více než obvykle. Širokou veřejnost se ale zmobilizovat nepodařilo. Mohly za to rozpory aktérů, roztříštěnost „anti-covid scény" a její nedostatečná organizace.

Činnosti extremistů bývají mediálně velmi zajímavé, ale podle zprávy BIS nepředstavují aktuálně velké nebezpečí, protože dosud chybí reálný mobilizační potenciál. To stejné platí pro různá domobranecká uskupení, která se prezentují jako polovojenské skupiny, ale ve skutečnosti hlavně pořádají cvičení a přednášky.

Hrozbou se naopak stávají radikalizovaní jednotlivci, kteří nejsou provázaní s extremistickou scénou, díky čemuž unikají pozornosti bezpečnostních složek. Prozatím tyto osoby páchaly spíše méně závažné kriminální činy, ale podle zkušeností ze zahraničí u nich nelze vyloučit účast na násilných či teroristických útocích.

Čína se zaměřuje na získání cizích technologií [2]

Covid-19 výrazně neovlivnil ohrožení terorismem. Finanční a psychické problémy u některých osob sice mohly zvýšit náchylnost k radikalizaci, zároveň ale pandemie zkomplikovala logistiku teroristických organizací a pohyb jejích členů. V Evropě v roce 2020 došlo k několika teroristickým útokům islamistů, ale situace v České republice byla klidná, BIS nezachytil žádnou bezprostřední hrozbu.

Kybernetické útoky

Rok 2020 se nesl ve znamení mnohem většího využívání digitálních technologií, s čímž souvisel nárůst počtu kybernetických útoků. Útočníci nejčastěji využívali spear-phishing, což je zasílání e-mailů se škodlivou přílohou, která má za cíl napadnout počítač adresáta. Často se objevovala snaha odhalit zranitelnosti v soukromých i státních sítích či systémech neboli skenování, které může značit první fázi chystaného útoku. Hackeři také zkoušeli získat přihlašovací údaje tzv. útokem hrubou silou, který spočívá v systematickém testování kombinací uživatelského jména a hesla.

Cílem útoků v roce 2020 byly české politické strany, nevládní či neziskové organizace nebo státní instituce. Právě u jedné nejmenované státní instituce bylo potvrzeno, že došlo ke krádeži množství dokumentů. Kromě ní se obětí kybernetických útoků staly třeba Psychiatrická nemocnice Kosmonosy nebo Fakultní nemocnice Brno. Incident brněnské nemocnice vedl k významnému omezení provozu a způsobil škodu v řádu stovek milionů korun.

Poznámky

[1] V souvislosti s kauzou Vrbětice byla v roce 2021 vyhoštěna velká část ruských diplomatů i administrativních pracovníků. Nyní je v Česku dohromady 14 ruských diplomatů.

[2] Finanční analytický úřad vydal Příručku technické pomoci a nehmotného přenosu technologií, která o problematice čitelně a srozumitelně informuje.

Zdroje

Bezpečnostní informační služba. Proliferace - šíření zbraní hromadného ničení. (https://www.bis.cz/proliferace-sireni-zbrani-hromadneho-niceni/)

Bezpečnostní informační služba. 2020. Případ „ohrožení českých komunálních politiků“ - dohady vs. fakta. (https://www.bis.cz/aktuality/pripad-ohrozeni-ceskych-komunalnich-politiku-dohady-vs-fakta-bcac3051.html)

Bezpečnostní informační služba. 2021. Výroční zpráva 2020. (https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocni-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf)

Břešťan, Robert. Čerstvá čísla z ruské ambasády: Kreml má v Česku 51 diplomatů a 87 členů personálu. Hlídací pes. 18. května 2020 (https://hlidacipes.org/cerstva-cisla-z-ruske-ambasady-kreml-ma-v-cesku-51-diplomatu-a-87-clenu-personalu/)

Harvard University. Made In China 2025 Explained. (https://projects.iq.harvard.edu/innovation/made-china-2025-explained).

Ministerstvo zahraničí České republiky. 2021. Diplomatic List. (https://www.mzv.cz/file/442309/DL2021_12_21.pdf)

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. 2021. Zpráva o stavu kybernetické bezpečnosti České republiky za rok 2020. (https://www.nukib.cz/download/publikace/zpravy_o_stavu/Zprava_o_stavu_KB_2020.pdf)

Valášek, Lukáš. „Neučte íránské studenty nic o jádru.“ České vysoké školy se brání proti špionům. Aktuálně.cz. 24. září 2021 (https://zpravy.aktualne.cz/domaci/neucte-iranske-predmety-nic-o-jadru-ceske-vysoke-skoly-zbroj/r~c6fe3a9216c811ecbc3f0cc47ab5f122/)

Fotografie

[1] V roce 2020 došlo k nárůstu kybernetických útoků. Cliche Hacker and Binary Code (26946304530), autor: David Whelan, 24. května 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0.

[2] Čína se zaměřuje na získání cizích technologií, zdroj: Max Pixel, CC0 1.0.

[3] V ČR bylo velké zastoupení ruských diplomatů. Russian embassy Prague 3209, autor: Hynek Moravec, Krokodyl, 8. srpen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

V ČR bylo velké zastoupení ruských diplomatů [3]

Zákrok, který jim změnil život: Ženy mohou nově žádat stát o odškodné za protiprávní sterilizace

Dominika Šudová

Od ledna 2022 vešel v účinnost zákon o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem. Díky tomuto zákonu mohou osoby protiprávně sterilizované v období od roku 1966 do roku 2012 žádat stát o odškodnění ve výši 300 tisíc Kč.

Odpovědnost státu za protiprávní sterilizace

Z důvodové zprávy k zákonu o poskytnutí jednorázové peněžní částky plyne, že za provádění protiprávních sterilizací, které představují závažný zásah do lidských práv a svobod, je odpovědný stát, který nepřijal dostatečnou úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací.

K odpovědnosti státu za protiprávní sterilizace se vyjádřil ve svém stanovisku z roku 2005 i bývalý veřejný ochránce práv, který zjistil, že ve většině případů protiprávní sterilizace nebyl udělen informovaný souhlas se zákrokem. Ten také upozornil na skutečnost, že v období komunismu s přesahem do roku 1991 orgány státní sociální péče ovlivňovaly reprodukci žen pomocí nátlaku a motivace k podstoupení sterilizace. Tímto se sociální práce řízená státem snažila o snížení počtu narozených dětí obyvatelům, kteří byli v tehdejší době vnímáni jako problémová a nechtěná část obyvatelstva.

Kdo má nárok na paušální odškodnění?

Zákon se vztahuje na osoby, které byly sterilizovány v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 ve zdravotnickém zařízení na území České republiky. O přiznání nároku rozhoduje Ministerstvo zdravotnictví, které na základě dokazování rozhodne, zda osobě náleží odškodnění, či nikoliv. Poškozené osoby mohou žádosti podávat po dobu tří let od 1. ledna 2022.

Odhaduje se, že nárok na odškodné má okolo čtyři sta osob. Nicméně nepočítá se s tím, že by o odškodné žádaly všechny ženy.

Elena Gorolová, lidskoprávní aktivistka, se věnuje také protiprávní sterilizaci romských žen [1]

Ve Švédsku takto zažádalo okolo 5 % poškozených. Problematická část zákonné úpravy spočívá v tom, že se zákon vztahuje pouze na osoby, které byly protiprávně sterilizovány na území České republiky. Pokud tedy ženy podstoupily sterilizaci na tehdejším území Slovenska, nemají na odškodnění nárok.

Slovensko přitom nepodniklo potřebné kroky k tomu, aby i tyto ženy mohly být odškodněny. Nabízí se tak řešení pomocí mezinárodní dohody mezi Českou a Slovenskou republikou. K této dohodě se ale prozatím dle dostupných informací neschyluje.

Je 300 tisíc Kč dostatečná kompenzace?

Ženy, které podstoupily nucenou sterilizaci, mají jak psychické, tak fyzické potíže. Některé opustil manžel, jiné nemohly mít další vysněné dítě, nebo byly v důsledku svojí neplodnosti vyloučeny z komunity.

Nadto přišly fyzické problémy, jako je předčasný příchod menopauzy nebo ztráta menstruace.Je tedy v pořádku určit paušální jednorázovou částku ve výši 300 tisíc Kč, i když každou osobu tento zákrok mohl poznamenat jinak?

Z důvodové zprávy k zákonu o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem plyne, že ženy mohou žádat pouze o částku ve výši 300 tisíc Kč. Paušální částkou byla zvolena, protože naplňuje princip rovnosti lidí v důstojnosti a právech. Ztráta reprodukční schopnosti pro všechny poškozené osoby způsobila v zásadě stejnou újmu. Druhým důvodem je pak zjednodušení procesních postupů.

V důvodové zprávě se dále říká, že výše jednorázové částky vyplynula z ustálené judikatury českých a mezinárodních soudů. I když v řízení před mezinárodními soudy bylo poškozeným přiznáváno spíše větší odškodné, před českými soudy se výše odškodného pohybovaly okolo 300 tisíc korun českých. Zákonodárce tak shledal částku 300 tisíc Kč jako přiměřenou k závažnosti zásahu do lidských práv poškozených.

Vzhledem k závažnosti prováděných protiprávních zákroků shledávám výše uvedené důvody pro volbu paušální jednorázové částky jako chatrné. Výše částky by se mimo jiné měla odvíjet i od toho, že na každou ženu měla sterilizace jiný zdravotní a společenský dopad.

Zástupkyně ombudsmana Šimůnková žádala poslance o projednání návrhu zákona na odškodnění [3]

Některé ženy po lékařském zákroku sterilizace dlouhodobě trpí různými nemocemi [2]

Stát by měl přitom zajistit dostatečnou podporu pro vyřizování žádostí tak, aby nedocházelo k protahování procesu odškodnění.

Lidskoprávní vítězství roku 2021, nebo jen pouhé gesto?

Velvyslanectví USA ocenilo bojovnice za odškodnění sterilizovaných žen cenou Alice G. Masarykové a v tiskové zprávě uvedlo, že schválením příslušné legislativy „bylo dovršeno desetileté úsilí a dosaženo jedno z největších vítězství roku 2021“.[1] Nicméně některé poškozené se již vyjádřily, že částka, kterou jim stát poskytne je spíše pouhým gestem a pokryje pouze náklady na péči. Lze jen doufat, že tomu tak nebude a poškozené ženy konečně dosáhnou přiměřeného zadostiučinění za útrapy, které jim byly způsobeny.

Poznámky

[1] ČTK. Cenu A. Masarykové dostaly od ambasády USA aktivistky za snahu o odškodnění obětí protiprávních sterilizací. Český rozhlas. 15. 12. 2021 (https://olomouc.rozhlas.cz/cenu-amasarykove-dostaly-od-ambasady-usa-aktivistky-za-snahu-o-odskodneni-obeti-8644008)

Zdroje

U.S. Embassy Prague. Chargé d´affaires Bachus předala cenu za lidská práva aktivistkám pomáhajícím obětem sterilizace. 8. 12. 2021 (https://cz.usembassy.gov/cs/charge-daffaires-bachus-predala-cenu-za-lidska-prava-aktivistkam-pomahajicim-obetem-sterilizace/)

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (2021). Sněmovní tisk č. 603: Návrh zákona o poskyt. jednorázové peněžní částky os. sterilizovaným (https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=603&CT1=0)

Kabrhelová, Lenka. Válek, Matěj. Kubištová, Dominika a Franta, Ondřej. Odškodnění za sterilizace jen pro někoho? To přece není fér, říkají sterilizované ženy. iROZHLAS. 30. 9. 2021 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/podcast-vinohradska-12-anna-koslerova-sterilizace-odskodneni-cesko-slovensko_2109300600_mpa)

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Žádosti o odškodnění protiprávních sterilizací. Ministerstvo zdravotnictví České republiky. 30. 9. 2021 (https://www.mzcr.cz/zadosti-o-odskodneni-protipravnich-sterilizaci/)

Bystrý, Tomáš a Heková, Tereza. Premiéra: „Odškodnění 300 tisíc za sterilizaci? Je to spíš gesto, děti nám to nevynahradí," říká Česká tisková kancelář. Senát schválil nárok na odškodnění pro protiprávně sterilizované ženy. Dostanou 300 tisíc korun. iRozhlas.cz. 22. 7. 2021 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/senat-odskodneni-protipravne-sterilizovane-zeny_2107221417_piv).

Tesařová, Kateřina a Vopálenská, Lucie. Lékaři ženám tvrdili, že jde o dočasnou antikoncepci, říká aktivistka a obět násilné sterilizace Gorolová. iRozhlas.cz. 4. 10. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/nasilna-sterilizace-elena-gorolova-bbc-dite-rom-nerom_1910041536_and).

Ryšavý, Zdeněk a Česká tisková kancelář. Velvyslanectví USA ocenilo bojovnice za odškodnění protiprávně sterilizovaných žen Gwendolyn Alber, Elenu Gorolovou a Moniku Šimůnkovou. Romea.cz 15. 12. 2021 (http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/velvyslanectvi-usa-ocenila-bojovnice-za-odskodneni-protipravne-sterilizovanych-zen-gwendolyn-albert-elenu-gorolovou-a).

Fotografie

[1] Elena Gorolová, lidskoprávní aktivistka, která se mimo jiné věnuje protiprávní sterilizaci romských žen. Elena Gorolová SJK 2019 0-50, autor: Show Jana Krause, FTV Prima, 5. leden 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

[2] Některé ženy po lékařském zákroku sterilizace dlouhodobě trpí různými nemocemi. Interventional Radiology, autor: NIH Image Gallery, 25. srpen 2016, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[3] Zástupkyně ombudsmana Monika Šimůnková, která žádala poslance, aby projednali návrh zákona na odškodnění. Mgr. Monika Šimůnková, autor: Lmacku, 16. únor 2011, zdroj Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

[4] Některé ženy si přály mít další děti, po zákroku ale do konce života neotěhotní. Children, autor: Moin Uddin, 20. prosinec 2014, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

Některé ženy si přály mít další děti, po zákroku ale do konce života neotěhotní [4]

Aktuality české sekce

Veronika Nováková

Kateřina Šimáčková jako nová posila ESLP

Kateřina Šimáčková se ujala funkce soudkyně u ESLP, stává se na příštích devět let českou zástupkyní mezi 47 soudkyněmi a soudci ESLP. Čeká ji mimo jiné řešení mezistátních stížností, což bere jako výzvu a další možnost k rozšiřování své odbornosti. V září roku 2021 byla zvolena soudkyní ESLP za ČR a v prosinci roku 2021 se proto vzdala funkce ústavní soudkyně. Dle vyjádření Ústavního soudu po ní nezůstaly žádné nedokončené spisy, odchází tedy na ESLP s tzv. čistým stolem.

Kateřinu Šimáčkovou není třeba rozsáhle představovat. Pokud by však přece jen někomu bylo toto jméno cizí, lze ve stručnosti uvést, že se jedná o českou právničku, která působila jako odborná asistentka na Právnické fakultě v Brně, advokátka, soudkyně Nejvyššího správního soudu, asistentka soudce Ústavního soudu a nakonec se stala i soudkyní Ústavního soudu. Byla též členkou Legislativní rady vlády, členkou Výboru pro výběr soudců Soudu pro veřejnou službu EU a spoluzastupovala ČR rovněž v Evropské komisi pro demokracii prostřednictvím práva (tzv. Benátské komisi). V létě roku 2021 jí bylo francouzským prezidentem uděleno nejvyšší francouzské státní vyznamenání za osobní nasazení v prosazování lidských práv.

Ke svému působení u ESLP Kateřina Šimáčková uvádí: *„Na práci na tomto soudu se vlastně připravuji celý profesní život. Jako advokátka jsem pociťovala deficity soudní ochrany obyčejných účastníků řízení. Podařilo se mi získat i mezinárodní zkušenosti zejména díky působení v Benátské komisi nebo Výboru pro výběr soudců Soudu pro veřejnou službu. Jako soudkyně jsem stále hledala vyvážení mezi různými právy různých lidí či mezi ochranou lidských práv a veřejným zájmem. I judikaturu ESLP znám docela dobře […].“*

Zemřel zastánce lidských práv Petr Uhl ve věku 80 let

Na začátku prosince 2021 zemřel Petr Uhl ve věku 80 let. Pár dní před svou smrtí ještě stihl navštívit

Petr Uhl [1]

francouzskou ambasádu v Praze, kde vzpomínal na své setkání s francouzským prezidentem v roce 1988 společně s dalšími sedmi disidenty. Ačkoliv byl již velmi unavený, stále zvládl reagovat ve francouzském jazyce.

Petr Uhl byl spoluzakladatelem Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a byl aktivní i ve Východoevropské informační agentuře. Za své aktivity byl během totalitního režimu dvakrát odsouzen a ve vězení strávil celkem devět let. Po sametové revoluci působil u Občanského fóra, byl expertem ženevské pracovní skupiny pro svévolná zadržování při Komisi OSN pro lidská práva, vykonával funkci generálního ředitele ČTK/ČSTK a působil také jako redaktor v Listech Jiřího Pelikána, deníku Právo, deníku Referendum apod.

Během vlády Miloše Zemana se stal vládním zmocněncem pro lidská práva a také zasedal v Radě České televize. Byl držitelem mnoha ocenění, např. Medaile za zásluhy I. stupně od prezidenta Václava

Havla z roku 1998, Cena Opus Vitae z roku 2017 za celoživotní prosazování spravedlnosti, lidských práv a za osobní statečnost.

„Prosazoval názory hlava nehlava, ale absolutně se obětoval pro druhé,“ vzpomínají kolegové z Charty na Petra Uhla. Ačkoliv bohužel zemřel významný zastánce lidských práv, je zřejmé, že po sobě zanechal velkou společenskou stopu, která žije dále. V jeho šlépějích mimo jiné pokračuje jeho dcera Saša jako novinářka, syn Pavel jako právník a druhý syn Michal jako politik u Zelených. Nelze opomenout ani jeho manželku Annu Šabatovou, donedávna veřejná ochránkyně práv, která je stejně jako její manžel věrnou zastánkyní lidských práv.

Osvojení dětí z ciziny homosexuálními páry: V zahraničí rodiči, v ČR cizími lidmi

Senátor Václav Láska byl autorem novely zákona o mezinárodním právu soukromém, kterou chtěl vytvořit možnost uznávání rozhodnutí o osvojení dětí v cizině homosexuálními páry českými soudy. Pro oporu uvedl příklad Šárky Pančochové, která si v USA osvojila dítě své americké manželky, ale v ČR by jí žádná práva k dítěti nenáležela. Současná podoba české právní úpravy je dle senátora v rozporu s Úmluvou o právech dítěte a Listinou základních práv a svobod, s čímž souhlasili i tři ústavní soudci při projednání případu česko-amerického páru.[1]

Senát však novelu nepřijal, ani neodmítl, a proto projednávání končí. V ČR přitom fakticky žijí stovky až tisíce dětí s dvěma otci či matkami, ale stát uznává jako rodiče jen jednoho z nich. Tímto se komplikují právní vztahy k dítěti druhého faktického rodiče, což může představovat řadu nepříjemností i v jejich osobním životě.

Někteří senátoři novelu navrhovali zamítnout, protože by umožnila obcházení občanského zákoníku. Podle něj se totiž mohou stát osvojiteli pouze manželé nebo jeden z nich. Senátor Václav Láska proto přislíbil, že do jara roku 2022 předloží novou a tentokrát komplexní novelu českého práva. Ta by zmiňované problémy měla vyřešit a umožnit tak v ČR uznání osvojení dětí z ciziny u homosexuálních párů.

Ústavní soud: Nenávistné projevy na internetu je třeba v demokratické společnosti potírat

Rasistický facebookový komentář muže narážející na etnikum zobrazených dětí: *„Ještě že jsou ze ZŠ Plynárenská. Řešení se přímo nabízí. Neříkej, že Tě to nenapadlo !!!“* se dočkal rozuzlení před Ústavním soudem. Muž kromě tohoto veřejného komentáře také opakovaně zveřejňoval na svém facebookovém profilu nacistické symboly, což následně obhajoval jako společensky potřebný žert. Také se odkazoval na to, že je stále přípustný projev politického nesouhlasu, který tímto jednáním činil.

Za uvedené jednání však byl Okresním soudem v Teplicích uznán vinným z trestného činu podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a trestného činu projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka. Ostatní soudní instance rozhodnutí Okresního soudu v Teplicích potvrdily jako správné, a proto se odsouzený muž obrátil s ústavní stížností na Ústavní soud.

Demonstrace za adopci dětí homosexuálními páry [2]

Ústavní soud v prosinci 2021 vydal usnesení [2], v němž ústavní stížnost odmítl a ztotožnil se se závěry obecných soudů. V odůvodnění usnesení Ústavní soud odkázal na judikaturu ESLP a uvedl, že nenávistné projevy nespadají pod ústavněprávní ochranu a nemohou ji nikdy získat ani tím, že se budou vydávat za žert. Taktéž poukázal na to, že svoboda projevu není absolutní povahy a veškeré nenávistné projevy na internetu, jako jeden z druhů projevu nenávisti, je třeba v demokratické společnosti potírat, a to v závažných případech i prostřednictvím norem trestního práva.

Poznámky

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2020, sp. zn. Pl. ÚS 6/20 (https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=114768&pos=3&cnt=5&typ=result).

[2] Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. prosince 2021, sp. zn. III. ÚS 2696/21 (http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2696-21_1).

Zdroje

ČTK. Kateřina Šimáčková bude soudkyní ve Štrasburku, na Ústavním soudu skončila. Aktuálně.cz, 13. prosince 2021 (https://zpravy.aktualne.cz/domaci/simackova-nastupuje-k-soudu-pro-lidska-prava-ve-strasburku-n/r~69a195785bf211eca1070cc47ab5f122/).

ČTK. Osvojení dětí v cizině české soudy homosexuálům neuznají, Senát novelu odmítl. Aktuálně.cz, 15. prosince 2021 (https://zpravy.aktualne.cz/domaci/senat-neprijal-moznost-uznavat-osvojeni-deti-v-cizine-homose/r~3ac5c3d85dd111ecb91a0cc47ab5f122/)

Janyška, Petr. Petr Uhl byl originál, který neuhýbal. Zůstal svobodný. Seznam zprávy, 3. prosince 2021 (https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-petr-uhl-byl-original-ktery-neuhybal-zustal-svobodny-182579)

Kubová, Andrea; Pokorný, Štěpán. Rozhovory Radiožurnálu. Radiožurnál, 2. prosince 2021 (https://www.mujrozhlas.cz/rozhovory-radiozurnalu/prosazoval-nazory-hlava-nehlava-ale-absolutne-se-obetoval-pro-druhe)

Redakce Advokátní deník. JUDr. Kateřina Šimáčková: ESLP byl pro mě celoživotní inspirací. Advokátní deník, 13. prosince 2021 (https://advokatnidenik.cz/2021/12/13/evropsky-soud-pro-lidska-prava-byl-pro-me-celozivotni-inspiraci/)

Redakce Romea. Ústavní soud se v kauze posílání prvňáčků do plynu vymezil vůči nenávisti na internetu. Romea.cz, 4. ledna 2022 (http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/ustavni-soud-se-v-kauze-posilani-prvnacku-do-plynu-vymezil-vuci-nenavisti-na-internetu?fbclid=IwAR26u_fGE3HojFLI6OL0zNM-nVPJkd7OKC6sUxTjy4IDy6S2B6tNqPoX95rI)

Fotografie

[1] Petr Uhl. Petr Uhl (2018), autor: Jindřich Nosek (NoJin), 24. května 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Demonstrace za adopci dětí homosexuálními páry. „pro adopci, ano adopci“, autor: arda, 17. srpna 2013, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

[3] Soudní síň Evropského soudu pro lidská práva. European Court of Human Rights, courtroom, 2014 (cropped), autor: Adrian Grycuk, 8. října 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL.

Soudní síň Evropského soudu pro lidská práva [3]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Nováková

Vnitrostátní právo

Frinta, O. Jakub Sivák: Náhradní mateřství v českém právu a související otázky. Bulletin advokacie 10/2021

Hapla, M. Koho trápí existence lidských práv? Časopis pro právní vědu a praxi 4/2021

Káčer, M. Pseudospor o ľudských právach. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2021

Kotková, P. Zahraniční inspirace ve vazbě na právní úpravu změny pohlaví. Právní rozhledy 23-24/2021

Mihálik, S.; Vincent, F. Komparatívna analýza trestného činu ohýbania práva a trestného činu prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody – premyslená právna úprava alebo omyl zákonodarcu? Trestněprávní revue 4/2021

Pokorný, L. Limity důkazního použití zpravodajských informací. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2021

Prchalová, J. Posuzování vlivů na životní prostředí a nový stavební zákon. Právní rozhledy 23-24/2021

Redakce. ÚOOÚ: Ke zpracování informací o očkování proti COVID-19. Právní rozhledy 23-24/2021

Říha, J. Časová působnost trestních zákonů a intertemporální účinky novelizací trestních předpisů. Trestněprávní revue 4/2021

Skolodová, K. Právo na odpojenie ako základné právo digitálnej doby. Právní rozhledy 1/2022

Valc, J.; Hlouch, L. Právní postavení osob postižených spácháním přestupku a jejich aktivní žalobní legitimace v soudním řízení správním. Právní rozhledy 1/2022

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Guasti, P. Democratic Erosion and Democratic Resilience in Central Europe during COVID-19. Mezinárodní vztahy 4/2021

Horký-Hlucháň, O. Is the EU fit for the Green Deal? Lessons from Policy Coherence for Sustainable Development. Ústav mezinárodních vztahů.

Kučerová, I. Čtyři zásadní krize EU poslední dekády – efekt chaosu či přílet černé labutě? Dopady krizí na integrační dynamiku. Politologická revue 2/2021

Mrlina, M.; Jančářová, I. Programy zlepšování kvality ovzduší – právní forma v průběhu času. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2021

Neumann, J. Weimarská ústava (2. časť). Hľadanie identity nového štátu. Právny obzor 5/2021

Nonnemann, F. Je načase začít diskutovat o GDPR 2.0? Právní rozhledy 1/2022

Petráš, Z. Konvergence aliančního a unijního plánovacího procesu jako součást posílení strategického partnerství NATO a EU. Vojenské rozhledy 4/2021

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Břeň, J.; Zeman, T.; Kudlík, A.; Urban, R. Identifikace sociálních, ekonomických a bezpečnostně-politických příčin terorismu. Obrana a strategie 2/2021

Dvorakova, V. Česká politologie a její směřování v kontextu evropské politické vědy. Politologická revue 2/2021

Eichler, J. Revolta francouzských vojáků proti nezvládnuté přistěhovalecké politice. Vojenské rozhledy 4/2021

Hardoš, P. Maďarová Z. On the Forms of Vulnerability and Ungrievability in the Pandemic. Mezinárodní vztahy 4/2021

Kazharski, A.; Makarychev, A. Russia's Vaccine Diplomacy in Central Europe: Between a Political Campaign and a Business Project. Mezinárodní vztahy 4/2021

Merička, J. Vývoj konfliktu na Ukrajině v době pandemie koronaviru. Politologická revue 2/2021

Treiblmajer, A. Nové války: terorismus a „asymetrická" válka. Vojenské rozhledy 4/2021

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu a následně jako právník u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Nyní působí v Kanceláři veřejného ochránce práv a Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Dagmar Matúšů: Dagmar vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a momentálně dokončuje magisterský program LL.M v mezinárodním právu veřejném na Univerzitě v Oslu. Zabývá se především právem válečného konfliktu a mezinárodním trestním právem. V dubnu 2021 reprezentovala univerzitu na mezinárodní soutěži Jean-Pictet Moot Court v humanitárním a mezinárodním právu.

Adam Crhák: Adam v současné době studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a nově zároveň na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd. Zajímá se zejména mezinárodní humanitární a trestní právo a o problematiku lidských práv v kontextu mezinárodní politiky. Během studia se zúčastnil několika moot courtů a stáže na Magistrátu hlavního města Prahy.

Matyáš Dvořák: Matyáš v současné době studuje třetí ročník magisterského programu Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. V současné době pracuje v advokátní kanceláři. Zajímá se především o mezinárodní trestní právo, právo válečného konfliktu a o právo azylové a migrační.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole přistoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vměšování a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Stážisté:

Anna Kačmaříková: Anna dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zde vystudovala také obor Mezinárodní vztahy. Během studia absolvovala stáž v advokátní kanceláři, na Velvyslanectví ČR v Madridu nebo na Nejvyšším správním soudě. Zajímá se o ústavní a evropské právo.

Eliška Andrš: Eliška Andrš vystudovala bakalářský obor právo na University of Cambridge a momentálně absolvuje Schumanovu stáž ve Výzkumné službě Evropského parlamentu. Zajímá se o mezinárodní právo veřejné, lidská práva, právo EU a ochranu osobních údajů.

Terézia Lazarová: Terézia dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Městském soudě v Praze a na pozici výzkumné asistentky ve výzkumech Dr. Bríd Ní Ghráinne a následně Dr. Lucie Berdisové. Zúčastnila se vícerých mezinárodních Moot Courtů.

Jana Vidláková: Jana studuje právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Absolvovala stáže v Kanceláři zástupkyně ombudsmana a v Kanceláři vládního zmocněnce pro SDEU. S projektem Street Law pořádá lidskoprávní workshopy pro školy. Vedle lidských práv ji zajímají oblasti zdravotnického a evropského práva.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Stážisté:

BA Michaela Kučerová, LL.M: Michaela vystudovala bakalářský titul v oblasti politologie a mezinárodních vztahů a magisterský titul z práv v oblasti mezinárodní trestní spravedlnosti a ozbrojeného konfliktu. V současné době je v počátečních fázích doktorského studia práv s přidruženým magisterským studiem výzkumných metod. Zajímá se o lidská práva žen a legální pluralismus v Latinské Americe.

Bc. Ondřej Kaška: Ondřej vystudoval dvouobor Politologie a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti pokračuje v magisterském programu Politologie a nastoupil na Právnickou fakultu. Absolvoval řadu stáží v médiích či neziskovém sektoru. Také napomohl vymyslet karetní hru bojující proti fake-news a spolupracuje na projektu, který informuje mladé lidi o politice.

Arame Diopová: Arame studuje programy Mezinárodní vztahy a Evropská studia na Masarykově univerzitě. Zajímá se o mezinárodní politiku a lidská práva žen a etnických menšin. V rámci studia absolvovala stáž na Velvyslanectví České republiky v Koreji.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě MU. Pracoval v Kanceláři ombudsmana a na Úřadu vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Stážisté:

Mgr. Veronika Nováková: Veronika vystudovala obor právo na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni a pokračuje zde i v doktorském studiu. Dále vykonává praxi advokátní koncipientky v AK Jakub Šauer se zaměřením na generální praxi.

Bc. Kateřina Ochodková: Kateřina studuje právo a politologii na Masarykově univerzitě. Má ráda ústavní právo a doufá, že ústavní právo má rádo ji. Věnuje se volebnímu právu.

Dominika Šudová: Dominika studuje obor právo na MU. Zajímá se o problematiku práv dětí a uprchlické právo. V současnosti pracuje v AK, kde se věnuje zejména rodinnému a trestnímu právu.

Marie Gavendová: Marie studuje obor právo na Masarykově univerzitě. Absolvovala několik stáží v neziskovém sektoru a v současnosti pracuje v AK, kde se věnuje hlavně ochraně osobních údajů.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Bulletin **vydává** Centrum pro lidská práva a demokratizaci
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | **web** www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Jan Lhotský (editor), Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Lucie Nechvátalová, Pavel Doubek **Kontakt na editora** jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz
Sazba Terézia Lazarová | **ISSN** 1804-2392.